

N. 5

Tri. 54. v. 6.

1725, 2

9

L. N. D. N. J. C.
DISSERTATIO INAUGURALIS JURIDICA
DE EO,

QUOD CIRCA MATERIAM
EXHEREDATIONIS
ET PRÆTERITIONIS

Nov. CXV. c. 3. MUTATUM EST.

QUAM

EX AUCTORITATE ET DECRETO
ILLUSTRIS ICTORUM ORDINIS,
IN ACADEMIA GIESSENSI

PRO DIGNITATE DOCTORALI
CONSEQUENDA,
PUBLICÆ

EXCELLENTISS. DNN. PROCERUM
DISQUISITIONI

AD D. NOV. MDCCXXV.

SUBMITTIT

JOHANNES NICOLAUS
SCHEDELL
MOENO-FRANCOFURTENSIS.

P. 286.

GISSÆ CATTORVM EX OFFICINA ACADEMICA VVLPIANA

2

QUOD CIRCA MATRIAM
 EXHEREDATIONIS
 ET PRAETERITIONIS
 IN TESTAMENTO ORDINE
 PRO DIGNITATE DOCTORUM
 ET CLERICIS DIVI PROCEPERIM
 JOHANNES NICOLAI
 SUPPHELL
 QUOD MANUSCRIPTUM

SECTIO PRIMA.

§. I.

INter alias difficultates, quibus jurisprudentia premitur, non mi- *ThemaDiff.*
 nima est legum mutatio, qua latis novis legibus veteres vel ex to *ex Nov. 115.*
 to, vel ex parte, vel aliis vel nullis capitibus substitutis tol- *c. 3.*
 luntur, ut inde non pauciores quam quatuor species mutatio-
 num enatae sint, quae propriis vocabulis abrogationis, derogatio-
 nis, subrogationis, obrogationis designantur. Nam cum quaestio
 facti sit, quid, quantumque legislator veteribus de legibus tollere,
 quantumque relinquere in suo vigore voluerit, usu vero saepe nume-
 ro eveniat, ut suam voluntatem legumlatores non satis declarent,
 inde dubitationes, ex iis lites & concertationes oriri solent, quid,
 quantumque ex veteribus legibus per novas mutatum sit. Quam
 rem uti omni die experiuntur, qui aut in perscrutanda tradendaque,
 jurisprudentia, aut in causis agendis, aut in utroque genere versan-
 tur: Sic nemo inficias ire potest, illa, quam dixi, difficultate vel ma-
 xime Romanam quoque jurisprudentiam esse circumvolutam. Cu-
 jus rei argumentum perspicuum ac indubitatum praebet thema praes-
 ens, de quo hanc dissertationem conscribendam mihi sumsi. Nemp-
 pe inter alias novellas Imperatoris Justiniani constitutiones, quibus
 jus vetus emendandum suscepit, eminent novella CXV. capite inpr-
 mis III. & IV. quibus non levi juris veteris mutationem contineri,
 facile quis, quia ea vel per transennam adspicit, nec veteris juris pe-
 nitus ignarus fuerit, confitetur. At enim vero ubi accuratiori animi
 lance omnia ac singula verba Novellae in capitibus adductis pensan-
 tantur, ingens dubium exoritur, quantum de jure veteri mutare a-
 nimus Imperatori fuerit, quibusque adeo limitibus jus novum sit
 circumscribendum.

Generalia
de sensu d.
Nov. 1.) ex
sententia
Hoppii &
aliorum.

§. II. Sane ex nostri avi JCtis præstantioribus, quorumque scripta omnium manibus teruntur, JOACHIM. HOPPIUS in *Commentar. ad Inst. tit. de exheredat. liber. per totum & Tit. de in offiios. Testam. pr.* dictam Novellam novumq; jus tam late interpretatus est, ut omnem differentiam jure veteri tam late ac studiose constitutam, inter suos vel emancipatos, præteritos vel exheredatos, inter patrem vel matrem præterentem vel exheredantem, sublatam existimet, novaque exheredationis vel præteritionis forma præscripta rem eo redactam esse, ut quoties in testamento liberi cujuscunque qualitatibus, vel parentes sint præteriti, vel non ex causa aliqua Nov. 115. c. 3. & 4. approbata, & in ipso testamento expressa, exheredati fuerint, vel legitimam portionem non titulo honorabili acceperint, toties testamentum sit ipso jure nullum, quod ad heredis tamen institutionem, non quod ad reliqua capita testamenti; quoties vero causa ab herede scripto probari non possit, vel Fratres aut Sorores prælata turpi persona præteriti vel sine justa causa exheredati sint, toties Testamentum non sit ipso jure nullum, sed querela inofficiosi rescindendum. Quæ sententia quamvis HOPPIUM primum auctorem non habent, sed jam ut aliis inprimis CARPZOVIO, STRUVIO, SCHILTERO asserta fuerit, tamen tanto periculosior videri poterat, quod mox tyronibus jurisprudentiæ, qui amare commentationes Hoppianas, nec sine causa solent, innotesceret, eorumque animis, antequam dissentientium rationes perciperent, insinuaretur, suaque facilitate ita placeret omnibus, ut ubi in contraria argumenta VINNIUS, aliorumque inciderint, ea aut intelligentes non intelligant, aut nequidem cognoscere ac intelligere cupiant.

2.) Ex sententia Vinnii & aliorum.

§. III. Enimverò VINNIUS in *Questionibus selectis*, inter alia, quæ magno judicio, nec minori industria tractavit. *Questione XX. & XXI. libr. II. a)* longe alia, quam quæ communi sententia recepta esse viderentur, demonstrare annis est, longeque angustioribus limitibus jus novum, quod adducta Nov. 115. c. 3. & 4. introductum,

a) *Add. Comment. major ad Inst. de inoff. testam. pr. n. 1-5.*

ctum, coarctavit. Negat enim ac pernegat, novam formam exheredationis praescriptam, differentiamque inter suos & emancipatos, prateritos vel exheredatos patremque inter ac matrem exheredantem vel praterentem sublatam, ac omne testamentum, in quo liberi vel parentes non sint ex iusta causa, eaque in testamento expressa, & d. Nov. approbata, exheredati, vel prateriti, ipso jure nullum esse. Contra ea asserit, Novellam plane ad liberos suos prateritos, atque adeo ad testamentum, quod ipso jure nullum sit, non pertinere, vocabulaque exheredationis & prateritionis separatim de diversis subjectis, patris vel matris, aut ascendentium maternorum, accipienda esse, & in universum Novellam nullum alium effectum, quam rescissionis testamentorum per querelam inofficiosi, tribuere. Quarum rerum hunc effectum esse ait, ut testamentum, in quo suus heres a patre prateritus, etiam post illam Novellam sit ipso jure nullum, ut matris prateritio etiam post illam Novellam sit loco exheredationis, ut si a patre exheredatio, vel a matre prateritio non ex iusta causa, id est, ex causa in dicta Novella approbata, & in testamento expressa, facta sit, perinde ac si causae veritas a scriptis heredibus non probetur, testamentum querela inofficiosi rescindi possit, quod ad institutionem heredis, non quod ad reliqua ejus capita. Neque vero solus VINNIUS est, qui ista dixit, vel defendit, sed non ille solum ipse in quaestionibus allegatis plures consentientes, FULGOSIUM, GOVEANUM, CUJACIUM, DUARENUM, FABRUM, GILKENIUM, FACHINEUM, GUDELINUM, PEREZIUM, b) adduxit, verum etiam ignotum non est, interpretes juris ab omni tempore ad illam Novellam, de qua agimus, haesitasse, & quasi ad scopulos delatos alios aliam evadendi viam elegisse.

b) Ex nostratibus ¶ Cuius cum Vinnio consentit Menckenius in Tab. ad Pand. T. de in off. test. n. 107. Tit. de lib. & posth. hered. inst. p. 395. seq. T. de injusto rupt. p. 356. seq. Tit. de bonorum poss. contra tab. p. 452. seq.

*Transitio ad
tractatio-
nem.*

§. IV. Quibus obiter ac veluti ex longinquo perspectis cum fatis appareat, nec facile argumentum esse, quod maximorum interpretum ingenia exercuerit, nec temere sub incudem rationis revocari, cum non modo adhuc sub iudice lis sit, verum etiam quædam fortassis ab una vel altera parte afferri queant, quibus veritas erui magis ac confirmari possit, animo constitui meo illud, quod excitata *Nov. CXV. c. 3.* mutatum plenius ac genuinis ex fundamentis investigare simulque, id ex instituto dare operam, ut tota ac diffusa controversia, quæ multis ne quidem satis cognita, nedum recte decisa videtur, facili ac perspicua ratione tractetur, atque adeo pro virili tentare, an una, quod ajunt, fidelia duo possint parietes dealbari, ut difficilis controversia & tota penitusque cognoscatur, & recte, solideque decidatur.

*Ordo tra-
ctandi in
genere.*

§. V. Quem scopum ut feliciter assequamur, hoc ordine procedemus, ut 1. textum illum *Novellæ*, seu fundamentum dissertationis afferamus, eumque in suas partes dividamus: 2. De ordine disceptandi dispiciamus; 3. Disceptationem ipsam instituiamus.

*Textus c. 3.
Nov. 115. in
tres partes
divisus.*

§. VI. Quod primo loco ad *Caput III. Novellæ CXV.* attinet, illud commode in tres partes dividi potest, quarum prima ipsam dispositionem circa liberorum præteritionem vel exheredationem continet, verbis, quæ secundum versionem vulgatam ita se habent.

Pars 1.

*Aliud quoque capitulum presenti legi addendum esse perspeximus. Sancimus igitur, non licere penitus patri vel matri, avo vel avia, proavo vel proavia, suum filium vel filiam, vel ceteros liberos præterire, aut exheredes in suo facere Testamento, nec si per quamlibet donationem, vel legatum vel fideicommissum, vel alium quem-
cunque modum eis dederit legibus debitam portionem: nisi forsitan probabuntur in-
grati, & ipsas nominatim in gratitudinis causas parentes suo inseruerint testamento.*

Pars 2.

Hanc excipit altera pars, quæ circa causas ingratitude, seu ob quas exhereditatio vel præteritio iuste fit, disponit, his verbis: *Sed quia causas, ex quibus ingrati liberi debeant judicari, in diversis legibus dispersas & non aperte declaratas invenimus; quarum aliqua nec digna nobis ad ingratitude vix sunt: aliqua vero, cum essent digna, prætermisse sunt: ideo necessarium esse perspeximus, eas nominatim presente lege comprehendere, ut præter ipsas nulli liceat ex alia lege in gratitudinis causas opponere, nisi quæ in huius constitutionis serie continentur. Cau-
sas autem iustas ingratitude has esse decernimus. Si quis &c. &c. Denique Ter-
tia*

Pars 3.

*Denique Ter-
tia*

ria pars effectum utriusque partis prioris & dispositionis continet, verbis ultimis: Si igitur omnes memoratas ingratitudinis causas, sive certas ex his, sive unam quamlibet parentes in testamento suo inseruerint, & scripti heredes nominatam vel nominatas causas, vel unam ex his veram esse monstraverint, testamentum suam habere firmitatem decernimus. Si autem hac observata non fuerint, nullum exheredatio liberis præjudicium generari: sed quantum ad institutionem heredum pertinet, testamento evacuato, ad parentum hereditatem liberos tanquam ab intestato ex æqua parte pervenire, ne liberi falsis accusationibus condemnentur, vel aliquam circumscriptionem in parentum substantiis patiantur. Si vero contigerit in quibusdam talibus testamentis quadam legata vel fideicommissa aut libertates, aut tutorum dationes relinqui, vel qualibet alia capitula concessa legibus nominari: ea omnia iubemus adimpleri & dari illis, quibus fuerint devota, & tanquam in hoc non rescissum obtineat testamentum.

§. VII. Similiter caput IV. quo de parentum præteritione aut exheredatione agitur, in tres partes commodè dividi potest, quarum prima circa ipsam quæ parentum præteritionem vel exheredationem disponit, his verbis: *Iustum tres partes autem perspeximus & è contrario de liberorum testamentis hac eadem cum aliqua distinctione disponere. Sancimus itaque, non licere liberis parentes suos præterire, aut quolibet modo à rebus propriis, in quibus habent testandi licentiam, eos omnino alienare: nisi causas, quas enumeravimus, in suis testamentis specialiter nominaverint. Altera pars similiter causarum, ob quas parentes à liberis præteriri vel exheredari possant, enarrationem continet, verbis: Has autem esse decernimus. Si parentes ad interitum vitæ liberos suos tradiderunt &c. &c. Tertia pars effectum complectitur, ut in capite præcedenti, verbis ultimis: Si tales igitur causas, vel certas, aut una ex his liberi suis testamentis inscripserint, & scripti ab eisdem heredes aut omnes, aut certas, aut unam ex his probaverint: testamentum in sua firmitate manere precipimus. Si autem hac omnia non fuerint observata, nullam vim hujusmodi testamentum, quantum ad institutionem heredum habere sancimus: sed rescisso testamento eis, qui ab intestato ad hereditatem defuncti vocantur, res ejus dari disponimus: legatis videlicet vel fideicommissis & libertatibus, & tutorum dationibus, seu aliis capitulis, sicut superius dictum est, suam obrinentibus firmitatem. Si quid autem pro legatis sive fideicommissis & libertatibus & tutorum dationibus, aut quibuslibet aliis capitulis, in aliis legibus inventum fuerit huic constitutionis contrarium, hoc nullo modo volumus obtinere. Et hæc quidem exheredationis aut præteritionis poena, quantum ad ingratitudinis causas contra prædictas personas statuende sunt: si quæ autem ex his inter crimina reputantur, eorum auctores etiam alias penas sentiant legibus definitas.*

Textus c. 4.

similiter in

dividitur.

Pars 1.

Pars 2.

Pars 3.

Pars 4.

Pars 5.

Pars 6.

Pars 7.

Pars 8.

Pars 9.

Pars 10.

Pars 11.

Pars 12.

Pars 13.

Pars 14.

Pars 15.

Pars 16.

Pars 17.

Pars 18.

Pars 19.

Pars 20.

Pars 21.

Pars 22.

Pars 23.

Pars 24.

Pars 25.

Pars 26.

Pars 27.

Pars 28.

Pars 29.

Pars 30.

§. VIII.

De ordine
disceptan-
di, (sic ut 1.)
capita non
controversa
secernan-
tur.

§. VIII. Jam ut retro vestigia legamus, ultima verba capituli IV. quæ de aliis pœnis quam exheredationis vel præteritionis agunt, quamquam tam late patent, ut non solum ad exheredationem vel præteritionem parentum, verum etiam ad liberorum pertineant, atque adeo vim suam retro ad caput quoque III. extendat, nec negari possit, ea ad effectum eorum, quæ de parentum pariter ac liberorum exheredatione vel præteritione constituta sunt, suo modo pertinere: Tamen in præsentem parum de illis erimus solliciti. Nam cum illis nihil novi inest, sed quædam tantum dubii ejusdem remotio, quod legenti novellam in propositis capitulis suboriri poterat, an sc. qui objustam causam exheredatus vel præteritus esset, etiam præter exheredationem vel præteritionem, quæ jam pœnæ loco haberi poterit, pœnæ deberet affici, quæ legibus in illud delictum, quod exheredationem vel præteritionem meruisset, constituta esset? Tantum abest, ut cum dubii istius remotio, clara atque perspicua sit, aliquis de collisione juris veteris cum novo conquirendi, de limitibusque novi juris, maxime cum jure veteri nunquam aliud obtinuerit, disputandi causam nansciscatur, ut potius illa res per se pateat, atque clara sit, atque inde etiam non magnas lites inter Doctores excitaverit, quarum in præsens ratio haberi debeat. Idem dicendum de verbis circa finem d. cap. III quibus Imperator declarat, si quid pro legatis vel fideicommissis, libertatibus tutorum dationibus, aut quibuslibet aliis capitulis testamentorum, in aliis legibus inventum fuerit *novellæ 115. c. 3. & 4.* contrarium, id se velle nullo modo obtinere. Nam cum natura juris novi sit, ut vetus, si ei contrarium sit, tollat, non opus erat hæc addere, quæ jam ex illis, quæ præcedentibus Imperator disposuerat, sua natura sequebantur.

β.) Ratio
procedendi
in capitulis
controversis
investigetur.

§. IX. Restat ergo, ut ad reliqua oculos animumque intendamus. Et cum quartum quidem caput controversæ Novellæ ad similitudinem capituli tertii scriptum sit, & quod prius de liberis constitutum, id postea ad parentes suo modo applicatum, per se patet, primum de capite tertio & liberis, deinde de capite quarto & parenti-

rentibus agendum esse. Sed quid primum de liberis agemus? Illud, quod ante dixi. Videndum, quid circa exheredationem vel præteritionem eorum mutatum sit. Quæ res omnem statum controversiæ continet, sed in folle quod ajunt, & verbis obscurioribus, quæ explananda & declaranda sunt. Declarari autem non melius possunt, quam si una quæstio in plures diducatur. Neque sufficere videntur tot quæstiones, quot partes capituli fecimus. Nam pars prima plures controversias continet, quarum singulæ singulas quæstiones possulant. Loquitur enim de exheredatione, loquitur de præteritione, loquitur de patre, loquitur de matre, aliisque ascendentibus maternis, & in universum, si illa pars prima, uti supra relata est, penitus inspicitur, continet 1.) regulam, verbis: *Sancimus igitur, non licere penitus patri vel matri, avo vel avia, proavo vel proavia, suum filium vel filiam, vel ceteros liberos præterire, aut exheredes in suo facere testamento*: 2.) Ampliationem, verbis sequentibus: *nec si per quamlibet donationem vel legatum vel fideicommissum, vel alium quemcumque modum eis dederit legibus debitam portionem*: 3.) limitationem, verbis ultimis: *nisi forsitan probabuntur ingrati, & ipsas nominatim ingratitudinis causas parentes suo inserverint testamento*. An ergo circa primam partem tres quæstiones faciemus, ut quaramus quid in regula, quid in ampliatione, quid in limitatione mutatum sit? Enim verò ante omnia jus *vetus* investigabimus, cum non solum sine ejus cognitione ad juris novi intelligentiam perveniri non possit, sed etiam illo cognito fieri possit, ut quo ordine in enodando interpretandoque jure novo procedendum nobis sit, clarius intelligamus. Jus autem hoc *vetus* cum duplicis generis sit, alterum *in specie* dictum, quod ante Justinianum obtinuit, alterum *recentius*, duplex: *vetus* quod à Justiniano introductum, & respectu illius juris, quod ante Justinianum obtinuit, *novum*, respectu ejus, quod ab eodem Justiniano novissime per Nov. 115. introductum, *vetus* appellari potest & solet. Inde primum de jure *veteri* specialiter dicto, deinde de jure *medio* dispiciemus.

B J. X.

De iure ve-
teri speciali-
ter dicto.

Reg. 1.

Reg. 2.

§. X. Jus *vetus* specialiter dictum rursus vel civile est in specie dictum vel *Prætorium*. Utrumque circa *exheredationem* vel *præteritionem* liberorum plures inter liberos distinctiones, atque adeo regulam exheredationis vel præteritionis c) plusquam unam continet. Primum distinguit inter liberos *suos* & *emancipatos*, utrosque vel *masculos*, vel *fœminas*, vel *primi*, vel *ulterioris gradus*. De liberis *suis*, iisque *masculis* & *primi gradus*, regula est, eos à *patre exheredari nominatim*, d) posse, præteri non posse, J. tam *Civili*, quam *Prætorio*, pr. J. §. 2. & 3. de *exhered. lib.* Effectus regulæ est, ut si filius *suus* nominatim exheredatus, testamentum valeat, atque subsistat, si est præteritus, aut inter ceteros exheredatus e) testamentum sit ipso iure nullum, utrumque J. tam *Civili*, quam *Prætorio* f) d. pr. J. de *exhered. liber. l. 1. l. 17. l. 30. ff. de injust. rupt. irrit. l. 7. l. 30. de lib. & posth. De fœminis suis & primi gradus*, g) vel aliis liberis suis *ulterior-*

- e) Differt *exheredatio* à *præteritione* non tam commemoratione personæ aliqujus, quam expressa ab hereditate exclusione, seu verbo *exheredare*, seu simili facta. Nam & cum filius tanquam ingratus memoratur, & alius mox heres instituitur, v. c. *Quoniam filius meus Cajus ingratus erga me fuit, Sempronium heredem instituo*, præteritio non exheredatio est; & cum persona inter ceteros exheredatur, v. c. *filius meus Cajus heres esto, reliqui exheredes sunt*, exheredatio non præteritio est.
- d) Nominatim exheredatio fit, quando persona exheredanda nominatur, seu nomine proprio v. c. *Filius meus Cajus exheres esto*: seu appellativo, eoque vel nudo v. c. *Filius meus exheres esto*, si testator non plusquam unum filium habet: vel cum *additamento* discretivo, v. c. *filius meus natu major exheres esto*, pr. J. de *exher. lib. l. 2. D. de lib. & posth.*
- e) Nominatim factæ exheredationi opponitur exheredatio, quæ in folle seu inter ceteros fit, formula, quam modo dixi: *Titius Filius meus heres esto, reliqui exheredes sunt*: qua omnes reliqui, qui eo gradu inter liberos sunt, ut vel heredes scribendi, vel exheredandi sint, comprehenduntur.
- f) Id est Prætor exheredato contra jus civile non succurrit, cujus benignum officium alias circa exheredatos vel præteritos liberos quoque maximopere conspicuum est.
- g) Id est filius suis.

ulterioris gradus cujuscunque sexus h) regula est, eos Jure Civili præteriri posse, jure Prætorio non posse, i) sed ad minimum inter ceteros exheredandos esse, d. pr. & §. 3. J. de exhered. lib. l. 1. pr. §. 2. de bon. poss. contra tab. l. 1. pr. C. de lib. præter. vel exh. §. 12. J. de hered. que ab intest. Effectus regulæ est, ut l. Civili testamentum subsistat valeatque, sed præteriti jus accrescendi habeant, quo scriptis heredibus pro certa portione k) accrescunt, numerumque heredum augment, J. Prætorio si prædicti liberi sui inter ceteros exheredati non fuerint, Prætor ipsis contra tabulas testamenti honorum possessionem largiatur. l) dd. 11 v. Vinn. ad d. pr. §. de exh. lib. n. 2. 3. 4. De emancipatis liberis m) regula est, eos præteri jure Civili posse, jure Prætorio non posse, Reg. 3.

b) Id est nepotibus neptibusve, vel pronepotibus, proneptibusve, & sic deinceps, ex filio, non ex filia, ex qua sui nepotes neptesyve, &c. nasci non possunt, cum liberi ex ea nati ad familiam mariti pertineant.

i) Observa, J. Civili omnes liberos, cujuscunque sexus, vel gradus, præteri posse, præter filium suum: J. Prætorio neminem, qui est in numero liberorum, cujuscunque sexus vel gradus præteriri posse, modo si posthumus, tempore mortis testatoris in utero sit. Nam cum illi, qui non fuit in utero, querela inofficiosi tribuatur in l. 6. de inoff. test. ea vero non competat, si aliud remedium juris, & in primis honorum possessio contra tabulas, superpetat, inde colligitur, talem posthumum, qui in utero non fuit, præteri J. etiam Prætorio posse.

k) Puta suis heredibus in partem virilem, extraneis in partem dimidiam ULP. PIAN, l. 22. §. 17. CAJUS l. 2. t. 3. §. 2. Add. VINNIUS ad pr. §. de exh. lib. n. 3.

l) Diss. Bacchovius ad pr. §. de exh. lib. in f. Sed contra clarus textus:

m) Emancipati opponuntur suis, licet tertii generis liberi dentur, qui sunt in potestate, sed non sui, quia non proximo gradu in potestate sunt, sed alios proximiori gradu præ se habent, v. c. nepotes; quorum pater simul in potestate avi est. Sed horum nulla in præsens ratio habetur, quia successio ad proximum gradum devolvitur, nec liberis legitima debetur, nisi, qui proximo gradu, seu natura, seu jure repræsentationis constituti sunt. Unde hic in universum supponendum, si de liberis secundi vel ulterioris, aut cujuscunque gradus dicatur, eos præteri non posse, exheredari nomi-

Prætorio non posse, sed filios nominatim, filias cæterasque per virilem sexum descendentes personas utriusque sexus, ad minimum inter cæteros exheredandos esse. §. 3. & pr: l. de exh. lib. l. 6. §. 1. de bon. poss. Effectus regulæ est, ut si filias nominatim, filia cæteraque per virilem sexum descendentes personæ utriusque sexus, vel nominatim vel inter cæteros exheredata non fuerint, Prætor ipsis bonorum possessionem contra tabulas concedat, dd. l. l. & l. 4. ff. de bon. poss. contra tab. Hoc amplius distinguitur inter liberos natos & posthumos, seu inter liberos ante testamentum factum, & post illud existentes, qui posteriores posthumi appellantur, & sunt vel naturaliter tales, qui post testamentum, & maxime post mortem patris nascuntur, vel civiliter, qui vel per adoptionem liberi fiunt, vel natura liberi sunt, sed post testamentum sui heredes quasi agnascuntur, succedendo in locum eorum, qui tempore testamenti conditi sui heredes fuerunt, §. 2. 4. J. exher. lib. §. 2. J. de hered. que ab intest. l. 13. D. de injust. rupt. irrit. Ad liberos natos seu ante testamentum existentes prædictæ regulæ pertinent. De posthumis tam naturaliter, quam civiliter talibus, speciatimque de posthumis suis, primi gradus & masculis, regulæ est, eos exheredari nominatim posse, inter cæteros exheredari vel præteri non posse, J. tam Civili quam Prætorio §. 1. 2. J. de exhered. liber. l. 29. §. 12. 13. ff. de lib. & posth. l. 13. de injust. rupt. irrit. Effectus regulæ est, ut si posthumus suus masculus & primi gradus, hoc est filius suus posthumus, præteritus, vel nominatim exheredatus fuerit, agnascendo vel quasi rumpat testamentum totumque infirmet, dd. l. l. n) De posthumis suis primi gradus fæminis regulæ

nominatim vel inter cæteros posse, semper proximum gradum subintelligi, i. e. ut liberi, de quibus sermo, nullum alium præ se habeant, qui testatorem proximiori gradu contingat, nec hereditatem vel bonorum possessionem ad se delatam respuat, licet ipsi non primo, sed secundo, vel tertio aut ulteriori gradu constituti sint.
 n) Observa differentiam inter natum Filium & posthumum præteritum vel non rite exheredatum, ille testamentum reddit ipso jure nullum, seu ab initio

gula est: eas præteri non posse, exheredari inter ceteros posse, modo
 ipsis aliquid legatur, ne per oblivionem o) præterita esse videantur,
 idque non demum Prætorio, sed ipso Civili jure §. 1. J. de exher. lib.
 ULPIAN. fragm. 7. 22. §. 21. Effectus regulæ est, ut si fœmina post-
 huma sua & primi gradus, hoc est filia sua posthuma præterita, vel
 non inter ceteros relicto legato exheredata fuerit, agnoscendi vel
 quasi ut masculus posthumus suus, rumpat testamentum; illudque
 penitus infirmet. p) d. §. 1. & 2. J. de ex. lib. De posthumis suis ul-
 terioris gradus regula est: eos præteri non posse, sed masculos nomi-
 natim, fœminas inter ceteros q) adjecto legato exheredari posse, id-
 que non demum Prætorio, sed ipso Civili jure d. §. 1. J. de ex. lib.
 ULPIAN. 7. 22. §. 21. 22. Effectus regulæ est, ut si posthumi sui ul-
 terioris gradus, id est nepotes, pronepotes, & sic deinceps per vi-
 rilem sexum descendentes posthumi præteriti, vel masculi non no-
 minatim, fœminæ ad minimum inter ceteros cum legato, exheredati

Reg. 6.

B 3

initio valere impedit; hic rumpit testamentum, quod ab initio valet. Ratio
 differentiæ est, quia incertum est, an posthumus nasciturus sit.

- o) Quæ oblivio in liberis natis cessat, quoniam hi observantur oculis, vel etiam
 absentes non ita facile memoria excidunt, at filia, quæ in utero matris est,
 sæpe etiam, quod sit, ignoratur, quæ est secundo inter natos liberos & post-
 humos differentia.
- p) Non jus accrescendi tantum habeat, vel B. P. contra rab. consequatur, ut
 filia nata præterita, quæ est tertia differentia inter liberos natos & posthu-
 mos, Ratio differentiæ in favore posthumorum sita est, maxime cum iidem
 mereri exheredationem vel præteritionem non possint.
- q) Observa differentiam inter nepotes posthumos & neptes posthumas, quod
 illi nominatim exheredari debent, hæc inter ceteros exheredari possunt, cum
 tamen nati nepotes cum neptibus natis eodem jure utantur, sicut indistinctè
 præteriti, præteritave J. Civ. jus accrescendi habeant, J. Præter. B. P. c. t. con-
 sequantur. Ratio differentiæ in eo sita esse videtur, quod sciri non possit,
 nepos an neptis posthuma nascitura sit, qui si indistinctè inter ceteros, li-
 cet cum legato exheredarentur, incertum foret, annon pater potius de
 nepte exheredanda cogitaverit, quam de nepote familiaris propagatore. Alii
 ingenue facerentur, se ejus rei rationem solidam ignorare. V. VINN. ad §. 1.
 7. de ex. lib. n. 4.

Reg. 7. vel exheredata fuerint, agnascendo vel quasi testamentum rumpant, penitusque infirmant. d. §. 1. 2. 7. de exher. lib. De posthumis extraneis regula est; eos 7. Civili prateri posse, 7. Pratorio exheredari, masculos nominatim, foeminas inter ceteros adjecto legato, posse, d. §. 1. 2. 3. J. de exb. lib. Effectus regulae est, ut si posthumi extranei, vel posthuma extranea prateriti prateritave vel non sic uti dictum, exheredati exheredatave fuerint, non rumpunt testamentum, sed bonorum possessionem c. t. à Pratore consequantur, modo tempore mortis testatoris concepti fuerint, (nec alios proximioris gradus ante se habuerint) v. c. ex filio emancipato prae defuncto, alioqui si post mortem demum testatoris concepti fuerint, r) non nisi quarelam inofficiosi habeant, l. 3. de bon. poss. l. 6. de inoff. test. Denique distinguitur inter liberos naturales & adoptivos quorum de prioribus haectenus actum, de posterioribus peculiare regulas tradi necesse non est, cum quamdiu durat adoptio, adoptivi liberi naturalibus æquiparentur, atque adeo secundum regulas de illis traditas exheredari vel prateri possint, vel non possint, postquam soluta adoptio, iidem nec Civili, nec Pratorio jure inter liberos connumerentur.

Do exhered. vel prater. liberorum à matre facta.

§. 4. 7. de exb. lib. Sed hæc omnia, quæ haectenus dicta, ad eam exheredationem liberorum, quæ à patre vel ascendente paterno fit, pertinent. Nam cum mater liberos suos heredes non habeat, non magis, qua liberos habet in potestate, itemque adoptare sibi liberos ad eum effectum, ut eos in potestate habeat, non possit, §. 10. 7. l. 5. C. de adopt. l. 29. §. 3. ff. de inoff. test. non solum illa omnia, quæ dicta, ad eam applicari non possunt, sed etiam praterea observandum, matris prateritionem esse loco exheredationis, atque adeo illam necesse non habere liberos nominatim vel inter ceteros exheredare, sed eos praterire posse, tam Civili, quam pratorio jure §. f. J. de

r) Supponendi sunt termini habiles, puta quod filius vel nepos emancipatus à patre vel avo rite nec inique exheredatus, extraneusque heres institutus. deinde post obitum patris vel avi, deliberante herede scripto, nepos vel pronepos ex filio vel nepote exheredato conceptus fuit.

7. de exher. lib. Idem dicendum de avo aliisque adscendentibus ma-
 ternis, ut nepotes vel alios descendentes praterire possint, nisi eos
 adoptione sibi legitimos quoque liberos effecerint. *d. S. f. & S. 4.* Vel ab
 ascenden-
 bus mater-
 nis.

§. XI. Sed hæc omnia, quæ hæctenus de jure veteri, & effe-
 ctu regularum, testamentorumque ac exheredationis vel præteri-
 tionis validitate dicta sunt, illam interpretationem ac moderatio-
 nem patiuntur, ut quamvis testamentum summo strictoque jure
 subsistat, adeo, ut nec etiam rumpatur, nec data à Pratore contra
 tabulas bonorum possessione enervetur, illud idem tamen; si non
 justa exheredationis vel præteritionis causa subsit, querela inoffi-
 ciosi rescindatur, *pr. J. de inoff. test.* Unde magna differentia inter
vise & juste seu nec inique factam exheredationem intercedit, quo-
 rum illud ad formam & existentiam exheredationis, hoc ad subsi-
 stentiam ejusdem pertinet. Neque infrequens in jure Civili est, ut
 aliquid ipso jure valeat, sed ex postfacto officio judicis evertatur.
 Cujus rei ab illis casibus, quando aliquid ab initio ipso jure nul-
 lum est, vel postea ipso jure evertitur, differentia obscura esse
 non potest, cum si quid ipso jure nullum est, vel postea ipso
 jure evertitur, nullitas vel annullatio non æque à privati arbi-
 trario dependeat s) ac eo casu, quando quid ipso jure valet, sed
 suppeditato remedio quærelæ, vel alio rescinditur, quippe quo ca-
 su liberum illi est, cui remedium rescindendi competit, velit
 ut illo remedio vel non, hoc effectu, ut ex illa facultate utendi re-
 medio jus tertio non nascatur. Causæ vero exheredationis vel præ-
 teritionis justæ quæ essent, J. veteri ad eò certum expeditumque non
 est, totumque negotium & causæ approbatio in primis dependisse ab
 arbitrio judicis viderur, id est à cognitione & decisione centumvi-
 rorum, ad quos causæ testamentariæ & hereditariæ, speciatimque
 diles

s) Hæc est una differentia, plures dantur in specie circa querelam nullitatis
 vel inoff. testam. rat. 1.) *Præscriptionis*, 2.) *Consumatiæ*, 3.) *Legati*, 4.) *Tran-*
sitiones hereditariæ. BERGER, *Ref. Lawt.* p. 127.

lites circa exheredationes vel præteritiones liberorum vel parentum exortæ pertinebant, ut vel *ex l. 13. ff. de inoff. testam. & l. 4. C. de lib. præter.* colligere est. 1) Neque magis certum est de J. veteri, utrum heres scriptus causam exheredationis vel præteritionis, seu uno verbo causam ingratitude probatam dare, an vero persona exheredata vel præterita se non fuisse ingrati probare debeat, cum prius *ex l. 22. l. 23. l. 30. pr. C. de inoff. testam. l. 10. de secund. nupt. posterius & l. 28. C. de inoff. Test. l. 14. §. 2. de lib. & posth.* inferri posse videatur. Enim vero, si quid certi asserendum, unumque ex duobus eligendum, placet sententia CUJACII, quam ad Nov. 18. proposuit, heredem scriptum causam ingratitude probare debere, personam exheredatam vel præteritam contra probare, se non fuisse ingrati atque adeo falsitatem vel nullitatem causæ ingratitude demonstrare posse. Illud interim certum, de J. veteri necesse non esse, ut causa exheredationis vel præteritionis specificè exprimat, sed sufficere, si persona exheredata vel præterita generaliter in testamento memoretur ingrati fuisse, quod quidem fieri tam necessarium est, ut si testator exheredatum vel præteritum ingrati non vocaverit, heredi ingrati vocare jus non sit, licet causas ingratitude probatas dare & velit, & possit. *d. l. 30. pr. C. de inoff. test.* Denique quod dixi, testamentum in quo præteritio vel exheredatio rite, sed inique facta, querela inofficiosi rescindi posse, accipiendum (1.) nisi personæ exheredatæ vel præteritæ legatum vel fideicommissum relictum, aut aliquid mortis causa vel inter vivos donatum sit, licet id legitimam portionem non expleat, nec fuerit adjectum, ut illa viri boni arbitrato compleatur. *§. 3. & 6. 7. de inoff. test.* (2.) nisi aliud remedium juris competat, quo ad hereditatem vel ejus partem perveniri possit: unde impubes arrogatus à querela inofficiosi removetur, licet rite, sed inique exheredatus sit, quia quartam suam ex constitutione D. Pii habet, hoc est per conditionem.

1) Idem apparet ex VALER. MAX. 1. 7. c. 7. n. 1. 2. ubi conceptis verbis exempla refert testamentorum, apud centumvires rescissorum.

ditionem ex lege consequi potest. §. 2. J. l. 8. §. 15. ff. de inoff. test. Nam qui ne ritè quidem exheredati sunt, illi multo magis à querela inofficiosi excluduntur, quia aut nullitatis querelam habent, aut bonorum possessionem contra tabulas petere possunt, secundam ea, quæ §. præced. fusius dicta sunt. (3.) Nisi præscriptione quinquennali sublata fuerit, quæ competiit, inofficiosi querela, l. 36. §. 2. C. de inoff. test. (4.) Nisi persona exheredata vel præterita ultimam voluntatem testatoris expresse, taciteve agnoverit, eoque querelæ inofficiosi tacite renunciaverit, l. 12. ff. l. 35. §. 1. C. eod. (5.) Nisi eadem persona exheredata vel præterita ante mortem vel præparatam querelam decesserit, l. 6. §. f. l. 7. ff. de inoff. test. Ubi tamen sublimitatio atque exceptio observanda in nepote, in quem ommissa à patre querela inofficiosi transmittitur, siquidem pater deliberante herede defunctus est, l. 34. C. eod. Quotiescunque vero inofficiosi testamenti querela competit, semper hunc effectum habet, ut totum testamentum, tam quod ad institutionem heredis, quam quod ad reliqua capita, infirmet, resque ad successionem ab intestato redigatur. l. 13. l. 28. de inoff. test.

§. XII. Summa ergo J. veteris ad hæc capita redit: (1.) Si Summa iura exhereditatio rite nec inique, id est secundum formam J. vel Civili vel Prætorio præscriptam, & iusta ex causa, facta est, valet testamentum tam Civili, quam Prætorio jure, nec querela inofficiosi rescinditur: (2.) Si exhereditatio facta rite quidem, seu secundum formam, sed inique seu non iusta ex causa, valet quidem testamentum ab initio sed ex post facto querela inofficiosi rescinditur: (3.) Si exhereditatio non rite facta, sive inique sive non inique facta sit, testamentum aut ipso jure ab initio nullum est, vel certe ex post facto ipso jure evertitur, si exhereditatio contra formam J. Civili præscriptam facta est, aut subsistit de J. Civili, sed à Prætore data contra tabulas bonorum possessione enervatur, si exhereditatio contra formam J. Prætorio præscriptam facta est: (4.) Forma exheredationis consistit in eo, quod alii liberi nominatim præcise, alii ad minimum inter ceteros exheredandi sunt, & hi quidem vel simpliciter, vel relicto ipsis legato, ne

5. per oblivionem prateriti esse videantur : (5) *Discrimina liberorum* defuncta sunt (α) à *sexu*, quo alii sunt *masculi*, alii *fœminæ*, quibus effectū æquipollent masculi, qui à fœminis descendunt (β) à *potestate*, qua alii sunt *sui heredes*, alii *eman ipati* : (γ) à *nativitate* qua
6. alii *naturales liberi*, alii *adoptivi*, alii *nati*, alii *posthumi* sunt : (6.) Si *præteritio* facta à *patre* testamentum est ipso jure nullum, si filius suus heres prateritus : contra subsistit testamentum, sed ipso jure infirmatur per rptionem, si posthumus suus prateritus, vel à Præ- tore data bonorum possessione contra tabulas enervatur, si emanci- pati vel alii extranei, nati vel posthumi, prateriti : (7) *præteritio* à *matre* facta, æquipollet exheredationi hoc effectū, ut quos liberos praterierit, eos *rite* exheredasse intelligatur, consequenterq; ipsius testamentum ab initio valeat sed ex postfacto querela inofficiosi rescindatur, si præteritio *inique*, id est non ex justa causa exheredationis facta sit : (8.) Uti mater liberos, sic etiam ascendentes materni præterire descendentes ad effectum exheredationis possunt, nisi per adoptionem præter naturales parentes etiam civiles effecti sint (9.) *Testamentum*, in quo exheredatio vel præteritio facta, est vel ab initio *nullum*, quando suus heres primi gradus præteritus, qui talis tempore facti testamenti jam existerat : vel ex postfacto *infirmatur*, idque vel *ipso jure* eoque *Civili*, quando agnatione vel quasi posthumi sui heredis præteriti rumpitur ; vel *officio Judicis* speciatimque vel *Prætoris* quando ob neglectam formam à se præscriptam dat contra tabulas bonorum possessionem, vel *alterius Judicis*, quando testamentum ob rite sed inique factam exheredationem querela inofficiosi rescinditur. (10.) Causæ juste exheredationis vel præteritionis in incerto sunt, & potissimum ab arbitrio judicis dependent, nec debent in testamento specificè exprimi, licet in eo exheredatus vel præteritus generaliter ingratus vocatus esse debeat. (11.) Eadem causa à scriptis heredibus probari debent ; Sicut exheredata vel præterita personæ reprobare causæ nullitatem liceat. (12.) Querela inofficiosi testamenti tunc demum competit, quando alio remedio ad hereditatem vel ejus partem perveniri non potest.

potest, nec exheredata vel in institutione praterita personæ legatum vel fideicommissum relictum, aut aliquid mortis causa vel inter vivos donatum, nec querela præscriptione, vel renunciatione, aut morte personæ exheredata vel praterita extincta. (13.) Effectus quærela in officiosi est, ut totum testamentum infirmetur. 13.

§. XIII. Neque velim mireris, quare tantopere in jure veteri enodando, enucleandoque occupati fuerimus, cum tamen ipsi dixerimus, illud jus vetus specialiter dictum esse, quod aliud quoddam intermedium jus exceperit, quod & ipsum respectu novissimi juris per Novellam introducti vetus sit & dici possit, atque adeo parum interesse videatur, vetus jus illud cognitum fuerit, annon, cum idem illud per aliud intermedium jus mutatum sit. Nam licet mutatio negari non possit, tamen cum in eo quæstio versetur, quid, quantumque mutatum sit, cum de veteri Jure per intermedium, tum de intermedio per novissimum, facili negotio intelligitur, sine accurata juris veteris consideratione atque cognitione nec quid de veteri jure per intermedium, nec quid de intermedio per novissimum mutatum sit, accurate definiri posse. Atque inde omnino esse existimo, quod illud ipsum à tam multis parum accurate definitum fuerit, quod ipsis juris veteris tractatio atque cognitio tædiosa, nec valde necessaria videretur.

§. XIV. At enim vero nos vetera cum novis conjungentes jam operam dabimus, ut cognito jure veteri, quid de illo per intermedium mutatum sit, penitus intelligamus. Habet hoc intermedium jus auctorem Justinianum, qui cum in *Cod. l. 4. de lib. præter vel exheret.* unam vel alteram inter liberos differentiam jure veteri introductam sustulit, tum suam J. veteris emendationem in *Instit. § 5. de exher. lib.* repetiit. Nempe cum jure veteri inter liberos masculos & feminas itemque primi vel ulterioris gradus, distingueretur, hoc effectu, ut soli masculi primi gradus sui que heredes J. Civili exheredandi nominatim essent, reliqui omnes prateriri possent. J. vero Prætorio exheredandi quidem etiam essent, sed sic, ut sufficeret, si inter cæteros exheredarentur, & siquidem posthumi vel

*Ufus cogniti
et veteris,*

*De jure inter
veteris
& Nov. 115.
jus medio,*

*a) Circa natura-
les filias, cæce-
rasque de-
scendentes
per virilem
sexum per-
sonas viri-
usque sexus.*

vel posthumæ essent, legatum acciperent, secundum ea, quæ §. XI, pluribus dicta sunt: contra ea Justinianus constituit, ut *masculorum feminarumque* item liberorum *primi ulteriorisque gradus*, hoc est filiorum filiarumque & caterarum per virilem sexum descendantium personarum utriusque sexus, una conditio, unumque jus esset, idque tam *natis*, quam in *posthumis* tamque in *suis* quam *emancipatis* obtineret, ut omnes *nominatim* exheredarentur. Quæ quidem res non sic est interpretanda, quasi differentia omnis inter filios filiasque nepotes neptesque & sic deinceps, vel etiam inter *natos* & *postumos*, itemque inter *suos* & *emancipatos* sublata sit. Sed ut ea tantum differentia cedere debeat, qua ob *sexum* vel *gradum* aut *suitatem* liberi quidam nominatim exheredari debebant, alii plane præteriri, vel J. Prætorio inter cæteros exheredari poterant, & posthumi quidem cum reliqui sine legato. Unde nec existimandum, quasi testamentum, in quo filia, nepotesque per virilem sexum descendentes, qui ut dictum, J. Civili præteriri, J. Prætorio inter cæteros exheredari poterunt, præteriti vel non nominatim exheredati, indistincte ipso jure nullum effectum sit, sed potius, quod ad effectum non *rite* factæ exheredationis, ea juris veteris differentia permansit, ut alia testamenta ab initio ipso jure nulla essent, alia ex post facto rumperentur, aut data bonorum possessione contra tabulas enervarentur, & tantum filia cateraque per virilem sexum descendentes personæ utriusque sexus, nati vel posthumi, sui vel emancipati, filiis natis vel posthumis, suis vel emancipatis, circa testamenta parentum suorum infirmenda, & hereditatem auferendam, ut Imperator in supra alleg. §. 5. *de exher. lib.* loquitur, seu potius adhuc generalius circa effectum nullitatis vel infirmationis testamentorum à parentibus factorum, exquirentur. Item dicendum, si *rite*, sed *inique* testamentum factum, circa modum infirmandi tale testamentum, puta quarelam inofficiosi testamenti, nihil quidquam mutatum esse. Sed nec existimandum, desuisse præteritionem matris loco exheredationis esse, maxime cum in *d. §. 5. J. de exher. lib.* patet ac in *l. 4. C. de lib. prat.* Imperator de filiabus nepotibusque

sui

suis vel emancipatis loquatur , quæ locutio non magis in matrem quadrat, quam ea dici potest jus potestatis in liberos per illas Justiniani leges vel ante accepisse.

§. XV. Et hæcenus quidem de eo jure intermedio, quod circa liberos in genere, sed *directo* circa eorum exheredationem vel præteritionem, & hoc effectu, ut liberorum, de quibus agit, conditio melior redderetur, constitutum. Præter hoc verò aliud quoddam adhuc jus ab Imperatore Justiniano in specie circa liberos adoptivos introductum, quo principalis quidem respectus ad exheredationem vel præteritionem liberorum non habetur, sed quod tamen persconsequens ad illam quoque pertinet, unde ejus juris in §. 5. *J. de exher. lib. in f.* mentio remissive facta est. Nempe cum Imperator illa constitutione, quæ supra allegata. *L. 4. C. de lib. præter.* continetur, in genere differentiam inter filios filiasque & cæteras utriusque sexus personas per virilem sexum descendentes, circa exheredationem vel præteritionem, secundum ea, quæ dicta, sustulisset, aliud capitulum juris, quod in specie ad liberos *adoptivos* pertinebat, emendandum sibi sumsit, constitutione, quæ in *L. 10. C. de adopt.* continetur. Nam cum olim liberi adoptivi indistincte in eorum, à quibus agoptabantur, potestatem transfirent, patrique naturali, quam diu constabat adoptio, loco extraneorum haberentur, adeo ut ne quidem à Pratore liberorum numero, sed tantum cognatorum censerentur post solutam verò adoptionem jus naturalium quidem liberorum, sed illud, quod à Pratore emancipatis tribuebatur, atque tunc demum reciperent, si vivo adhuc patre naturali ab adoptivo patre emanciparentur, eare autem fieri posset, ut liberi in adoptionem dati utriusque patris, naturalis puta & adoptivi, hereditate exciderent, siquidem mortuo patre naturali ab adoptivo emanciparentur: Inde Justinianus rei indignatione commotus differentiam inter adoptionem ab aliquo ascendente paterno vel materno factam, & eam, quæ ab extraneo facta, introduxit, constituitque ut in prioris generis adoptione tantum jus illud obtineret, in posterioris generis adoptione liberis adoptivis jus successionis & omne aliud, quod

quod in familia patris naturalis habuissent, saluum integrumque maneret. Ex hac vero juris veteris immutatione per consequens fuit, ut cum J. veteri quis pater adoptivus filium adoptivum aut heredem instituere in testamento, aut nominatim exheredare debuerit, ea necessitas ex nova Justiniani constitutione *præd. l. 10. C. de adopt.* comprehensa, tantum avo vel proavo, paterno vel materno, qui nepotem vel pronepotem adoptavit, non autem extraneo patri adoptivo incumbat. Qua ex re, quamvis spectata tota constitutione, & sine ejus, liberis ab extraneo adoptatis nihil detrimenti accidat, cum cessante necessitate exheredationis in parentibus adoptivis, contra naturalibus parentibus aut scribere eos heredes aut exheredes facere necesse sit: tamen proximè habito ad parentes adoptivos respectu, liberorum adoptivorum conditio circa exheredationem vel præteritionem eatenus deterior reddita est, quatenus pater adoptivus, si extraneus est, eos expresse aut heredes aut exheredes scribere nullo obligationis vinculo adstringitur. Caterum quamvis hæc de liberis adoptivis constitutio separatim ab illo jure, quod directo circa exheredationem vel præteritionem liberorum, secundum ea, quæ *§. præc. dicta*, locum obtineat, nempe in *l. 10. de adopt. caq;* constitutione, qua illud jus primum introductum, ipsaq; illa, *l. 4. C. de lib. præc.* quæ eam continet, recentior, contra ea *§. 5. J. de exh. lib.* quo illius juris repetitio & confirmatio continetur antiquior sit; tamen vis illius juris circa exheredationem vel præteritionem liberorum directo constituti ad hanc de adoptivis liberis constitutionem & emendationem quoque pertinet. hoc sensu & effectu, ut secundum distinctionem subintroductam liberi arrogati vel ab ascendente aliquo adoptati, quamdiu durat arrogatio vel adoptio sine distinctione sexus vel gradus *nominatim* (à parentibus adoptivis) exheredandi sint, ab extraneo adoptati, itemque tam arrogati, quam adoptati post emancipationem, præteriri tam J. Civili, quam Prætorio possint.

§. XVI. Sed ut tanto dilucidius constet, quid quantumque de veteri jure per intermedium mutatum sit, tantoque minus dubii de ea re superfit, cum ad jus novissimum pervenerimus: jam adhuc amplius per easdem regulas eundem, quas de J. veteri §. XI. tradimus. Jure ergo *intermedio* circa liberos suos, eosque masculos & primi gradus regula est & manet: eos exheredari à patre nominatim posse, præteriri non posse, §. tam Civili, quam Prætorio. Effectus regula idem est, qui J. veteri, ut si filius suus hæres nominatim exheredatus est, testamentum valeat, si vero idem præteritus, vel inter ceteros exheredatus sit, testamentum ab initio, sit ipso jure nullum, J. tam Civili, quam Prætorio. De fœminis suis & primi gradus, vel aliis liberis suis ulterioris gradus, cujuscunque sexus, regula est, eos æque ac masculos suos primi gradus, nominatim exheredandos esse, nec amplius aut præteriri aut inter ceteros exheredari posse. Effectus regula est, ut si filia suæ vel cetera per virilem sexum descendentes personæ utriusque sexus, sui heredes, nominatim exheredata fuerint, testamentum valeat, si vero præterita vel inter ceteros exheredata fuerint, testamentum ab initio sit ipso jure nullum, nec amplius personæ præterita de J. Civili jus accrescendi habeant, de J. Prætorio bonorum possessionem contra tabulas nanciscantur. De emancipatis liberis regula est: eos præteriri J. Civili novo, vel inter ceteros exheredari non posse, sed nominatim exheredandos esse, & filios quidem de J. Prætorio, filias ceterasque per virilem sexum descendentes personæ utriusque sexus de J. Civili novo. Effectus regula est, ut si emancipati liberi præteriti, vel non nominatim, sed inter ceteros exheredati fuerint, tam filii, quam filia, ceteraque per virilem sexum descendentes personæ utriusque sexus ad bonorum possessionem contra tabulas à Pratore admittantur, & filii quidem ex edicto Prætoris, filia & reliquæ personæ ex lege civili nova, speciatim que ex constitutione Principis, ut adeo hoc elegans exemplum sit bonorum possessionis ex lege civili tributa, de cujus generis B. P. in T. D. ut ex legibus senatusve consulis bonorum poss. datur, agitur. De posthumis iisque suis, primi gradus & masculis

Utrumque
jus interme-
dium decla-
ratur
*) per regu-
las.

Reg. x.

Reg. i.

Reg. 3.

- Reg. 4.* *maſculis regula eſt & manet: eos exheredari nominatim poſſe, præteriri vel inter cæteros exheredari non poſſe, J. tam Civili, quam Prætorio. Effectus regulæ idem eſt, quide J. veteri, ut ſi poſthumus ſuus heres præteritus vel inter cæteros exheredatus fuerit, agnoſcendo vel quaſi rumpat teſtamentum, totumque infirmet. De poſthumis ſuis præmi gradus fœminis hoc eſt de filialibus poſthumis ſuis heredibus regula eſt: eos præteriri non poſſe, nec inter cæteros exheredari poſſe, licet legata acceperint, ſed pariter ac maſculos ſeu filios nominatim exheredandos eſſe. Effectus regulæ eſt, ut ſi filia poſthuma ſua heres præterita, vel inter cæteros licet cum legato exheredata fuerit, ea agnoſcendo vel quaſi, æque ac filius poſthumus ſuus heres præteritus vel inter cæteros exheredatus, rumpat teſtamentum, totumque infirmet. De poſthumis ſuis ulterioris gradus regula eſt, eos præteriri non poſſe: nec inter cæteros, ſive maſculi ſint, ſive fœminæ, licet hæ legata acceperint, exheredari poſſe, ſed tam maſculos, quam fœminas nominatim exheredandos eſſe. Effectus regulæ eſt, ut ſi poſthumi nepotes, vel poſthumæ neptes & ſic deinceps per virilem ſexum deſcendentes ſui ſuæve heredes præteriti præteritave, vel non nominatim, ſed inter cæteros exheredati exheredatave fuerint, agnoſcendo vel quaſi rumpant teſtamentum, licet neptes vel proneptes, & ſic deinceps, legata acceperint. De poſthumis extraneis regula eſt: eos J. Civili novo præteriri non poſſe, nec poſthumos fœminei ſexus inter cæteros exheredari, ne quidem cum legato, poſſe, ſed omnes, tam maſculini, quam fœminini ſexus, nominatim exheredandos eſſe. Effectus regulæ eſt, ut ſi poſthumi vel poſthumæ extraneæ, v. c. nepos vel neptis ex filio emancipato conceptus vel concepta, præteriti vel non nominatim exheredati fuerint, iis ſine discrimine ſexus bonorum poſſeſſio contra tabulas à Pratore concedatur, & maſculis quidem de J. Prætorio, fœminis de J. Civili novo, eadem ratione, qua filiabus neptibusve emancipatis, de quibus Reg. 8. actum. Hiſce regulis accedit alia peculiaris de liberis adoptivis: eos ſi arrogati, vel adoptati ab aliquo ex adſcendentibus paternis vel maternis fuerint, à parentibus adoptivis, quamdiu*
- Reg. 5.*
- Reg. 6.*
- Reg. 7.*
- Reg. 8.*

quamdiu durat arrogatio vel adoptio, præteriri non posse, exheredari posse, ut liberos naturales, secundum regulas de illis traditas: si ab extraneo adoptati sint, à parentibus adoptivis præteriri posse, à naturalibus parentibus non posse, sed exheredandos & quidem nominatim esse, siue duret adoptio, siue soluta sit. Effectus regulæ est, ut si liberi arrogati, vel ab aliquo ex adscendentibus adoptati, præteriti, vel non nominatim exheredati ab adoptivis parentibus fuerint, testamentum sit ab initio ipso jure nullum: Sin iidem ab extraneo adoptati, & à naturalibus parentibus præteriti vel non nominatim exheredati fuerint, testamentum vel ipso jure nullum sit, si liberi in potestate parentum naturalium post adoptionem permanferint, vel data à Pratore bonorum possessione contra tabulas infirmetur, si post adoptionem à parentibus naturalibus emancipati fuerint. *a. §. 5. & 3. J. de exher. lib. pr. & §. 2. J. de adopt. l. 10. C. de adopt.*

§. XVII. Sed & hoc amplius specialiter videndum, quomodo temperamentum supra §. XII. de J. veteri traditum, se post novum jus, quod hætenus intermedium diximus, à Justiniano introductum, habeat, & quæ inde summa capita ex tota doctrina juris istius intermedii hætenus investigati resultent. Et cum jam ex iis, quæ dicta, intellexerimus, non omne testamentum, in quo præteritio vel exhereditio contra formam J. Intermedio introductam facta, ipso jure esse nullum, sed aliquod perinde ac J. veteri rumpi, aliquod data contra tabulas bonorum possessione infirmari, facili negotio id inde amplius colligitur, si J. intermedio testamentum, in quo præteritio vel exhereditio *rite* seu secundum formam facta, valere, exhereditatioque recte facta dicatur, idem illud testamentum, si exhereditatio *inique*, seu ex causa non justa, facta sit, querela inofficiosa posse infirmari. Quod tanto magis verum est, quanto minus dici potest, Justinianum quidquam circa Tò *inique*, seu circa causas, ex quibus justa & in perpetuum valitura exhereditatio procedit, cum in allegata supra l. 4. C. de lib. præter. tum in §. 5. 7. de exher. lib. quidquam mutasse, vel mutare propositum habuisse.

D

§. XVIII.

Summa ju-
ris interme-
dii: Cap. 1.

- §. XVIII. Ex quibus omnibus hæc in universum summa capi-
ta juris *intermedii* proveniunt: 1.) Si exheredatio *rite*, id est secur-
dum formam emendatam, id est partim auctam, partim confirma-
tam, nec *inique* id est ex justa causa facta, valet testamentum, nec
2. querela inofficiosi rescinditur: 2.) Si exheredatio facta *rite* quidem,
id est secundum formam emendatam, sed *inique* seu non justa ex
3. causa, valet quidem testamentum ab initio, sed ex postfacto quere-
la inofficiosi rescinditur: 3.) Si exheredatio non *rite* seu contra for-
mam emendatam, sive qua aucta ea est, sive qua confirmata, facta,
sive *inique* facta sit, sive non *inique* testamentum *aut ab initio ipso,*
jure nullum est, vel certe ex postfacto ipso jure evertitur, si exhe-
redatio contra formam J. Civili veteri præscriptam, novoque J. Civili
vel auctam vel confirmatam, facta est: *aut subsistit de J. Civili, sed*
à Prætorè data contra tabulas bonorum possessione infirmatur, si
exheredatio contra formam J. Prætorio præscriptam, & J. Civili no-
4. vo auctam vel confirmatam facta, 4.) *Forma* exheredationis consistit
in eo, quod omnes liberi, cujuscunque sexus vel gradus sint, *nò-*
minatim sint exheredandi, quod quatenus J. veteri Civili vel Præto-
rio fieri non debebat, eatenus forma vetus aucta, quatenus fieri de-
5. bebat, eatenus forma vetus confirmata est: 5.) Differentia inter li-
beros intercedit a) ratione potestatis, qua alii sunt *sui heredes*, alii
emancipati: ß) ratione nativitatis, qua alii sunt *naturales*, alii *a-*
doptivi, & hi vel *arrogati* vel *adoptati* in specie, & hi rursus vel *ab*
adscendente aliquo, vel *ab extraneo* adoptati; alii *nati* vel *liberi* sim-
6. pliciter, alii *posthumi*: non ratione sexus vel gradus: 6.) Si *præte-*
ritio, facta à *patre* vel *adscendente* paterno, testamentum est *ipso jure*
nullum, si filius vel filia, aut nepos neptisve, & sic deinceps, suus he-
res præteritus fuit: Contra *subsistit* testamentum, sed *ipso jure per*
rurptionem infirmatur, si posthumus vel posthuma filius filiave, vel
neptos neptisve, & sic deinceps præteritus: vel à *Prætorè data bono-*
rum possessione contra tabulas enervatur, si liberi emancipati, vel alii
extranei, nati vel posthumi, præteriti: *vel nec ipso jure, nec officio*
judicis infirmatur, si liberi ab extraneo adoptati à patre adoptivo
præte-

preteriti sunt: 7.) *Præteritio facta à matre* æquipollet exheredationi, hoc effectu, ut si præterierit liberos cujuscunque sexus vel gradus, eos *rite* exheredasse intelligatur, testamentumque valeat, nec infirmetur, nisi querela inofficiosi, si *inique* seu non ex justa causa exheredationis facta sit: 8.) Uti mater liberos, sic etiam adscendentes materni nepotes vel alios descendentes præterire ad effectum exheredationis possunt, nisi per adoptionem civiles quoque parentes effecti sunt: 9.) Testamentum, in quo exheredatio vel præteritio facta, est vel *ab initio nullam*, quando suus vel sua heres, seu primi, seu ulterioris gradus præteritus, qui talis jam tempore facti testamenti existebat; vel *ex postfacto infirmatur*, idque vel *ipso jure Civili*, quando agnatione vel quasi posthumi vel posthumæ, sui suave heredis, cujuscunque gradus, præteriti, præteritæve, rumpitur: vel *officio judicis*, speciatimque vel Prætoris, quando ob neglectam formam exheredationis à se præscriptam dat contra tabulas bonorum possessionem; vel *alterius judicis*, quando testamentum ob rite quidem, sed inique factam exheredationem querela inofficiosi rescinditur: 10.) Causa justæ exheredationis vel præteritionis in incerto sunt, ut J. veteri fuerunt, nec etiam illud mutatum, ut exheredatum vel præteritum generaliter ingratum vocasse sufficiat, sine certæ ingratitudinis speciei expressione: 11.) Eadem causæ eadem ratione, qua J. veteri, à scriptis heredibus probari debent, sic ut ex hereditata vel præterita persona contra probare causæ falsitatem possit: 12.) Querela inofficiosi testamenti non aliter, quam uti J. veteri competit, quando sc. alio remedio ad hereditatem vel ejus partem veniri non potest, nec exhereditata vel in institutione præterita persona legatum vel fideicommissum relictum, aut aliquid mortis causa vel inter vivos donatum, nec querela præscriptione, vel renunciatione, aut morte personæ exhereditata vel præterita extincta: 13.) Effectus querelæ inofficiosi idem est, qui J. veteri fuit, ut totum testamentum, tam quod ad heredis institutionem quam quod ad legata, fideicommissa vel alia capita, infirmetur.

7.

8.

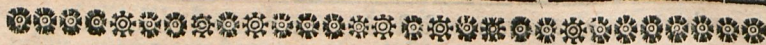
9.

10.

11.

12.

13.

SECTIO SECUNDA.

§. I.

*Connexio
cum antec.*

Postquam Præc. Sect. jus vetus, tam illud, quod antiquissimis temporibus apud Romanos, quam id, quod postea ex emendatione Justiniani, ante Nov. tamen 115, circa præteritionem vel exheredationem liberorum obtinuit, perspeximus: Jam hac Sectione ad jus Novissimum progrediemur, & quid eo, puta Nov. 115. c. 3, circa illud jus vetus, ut ante illam Novellam novissimè se habuit, mutatum sit, plenius investigabimus.

Ordo sequentium.

§. II. Neque verò, qua ratione & ordine in præsentī procedendum nobis sit, in jure novissimo perscrutando, quod ut dixi, circa liberorum præteritionem vel exheredationem *Novella 115. c. 3.* constitutum, adeo obscurum esse potest. Nam cum jam §. IX. Sectionis prima dictum, quæstionem unam, quid *Novella 115. c. 3.* circa jus vetus mutatum sit, in plures quæstiones diducendam esse, simulque postea jus vetus ita investigatum propositumque sit, ut primum diversa regula de diversis liberis darentur, atque adeo jus vetus per varias liberorum distinctiones diduceretur, deinde idem rursus in certa summa capita colligeretur: facili negotio intelligitur eundem ordinem regularum capitumque, in præsentī sequendum, atque adeo primum distincte videndam, quid circa *suorum liberorum*, qui tales tempore testamenti conditi existunt, tum circa *omancipatorum* aliorumve *extraneorum*, tum circa *posthumorum* tam *suorum* quam *emancipatorum* vel aliorum *extraneorum*, denique circa *adoptivorum* præteritionem vel exheredationem mutatum: Tum vero in universum quid in quovis capite juris veteris mutatum sit, & quid in suo vigore permanerit, considerandum ac declarandum. Per jus vetus autem intelligimus illud, quod novissimè ante Novell. 115, obtinuit, quodque in Sectione prima jus *medium*

SECTIO

2

medium seu intermedium, appellatum, & §. XIV. seqq. in primis vero §. XVI. XVII. XVIII. continetur.

§. III. Ex suis liberis primo loco se offert filius suus, cujus favor tam magnus semper apud Romanos fuit, ut nec antiquissimo jure prateriri vel inter ceteros exheredari possit, sed nominatim debeat exheredari, hoc effectu, ut si nominatim exheredatus non fuerit, testamentum sit ipso jure nullum; quod nec postea J. Prætorio, nec J. Civili novo à Justiniano ante Nov. 115. introducto mutatum, secundum ea, quæ supra §. X. & XVI. dicta sunt. Circa hujus ergo filii sui prateritionem vel exheredationem quaritur, an quid & quantum per Nov. 115. c. 3. mutatum sit? Sane non desunt, quos jam VINNIUS Qu. 20. l. 2. ex parte excitavit, qui istam Nov. non minus de prateritione, vel exheredatione filii sui, quam de alia quavis prateritione vel exheredatione accipiunt, atque adeo primam propositæ quæstionis partem, an quid *mutatum*, affirmant. Neque vero segniore sunt circa alteram partem quæstionis, quantum *mutatum*, in demonstrando eo, quid *mutatum*, arbitrantur. Ajunt, si justa prateritionis vel exheredationis id est Nov. 115. c. 3. approbata causa testamento inserta, eaque ab herede scripto probata fuerit, testamentum valere, tam quod ad heredis institutionem, quam quod ad reliqua capita, at si talis justa causa expressa in testamento non fuerit, testamentum quidem ipso jure nullum esse, sed quod ad institutionem tantum, non quod ad reliqua capitula pertineat: Si denique justa causa expressa fuerit, sed ab herede scripto probata dari non possit, testamentum ab initio subsistere, sed postea quærela inofficiosi rescindi, quod ad heredis institutionem, non quod ad reliqua capitula. Ratio *primæ* assertionis desumta est à generalitate Novellæ, quippe qua c. 3. pr. sine distinctione sancitur, non licere penitus patri vel matri, avo vel aviæ, proavo vel proaviæ, suum filium aut filiam vel ceteros liberos praterire, aut exheredes in suo facere testamento, nisi forsân probentur ingrati, & ipsas nominatim ingratitudinis causas parentes suo inseruerint testamento. Inde argumentantur: Si nec patri licet, nec matri, praterire vel exheredare.

Quæstio I.
Quid mutatum circa praterit. vel exheredat. filii sui.

Sententia una eaque communis.

heredare filium vel filiam, vel ceteros liberos, certe nec licet patri praterire vel exheredare filium *suum*, seu quem habet in potestate; nisi iusta prateritionis vel exheredationis causa in testamento expressa, & ab herede scripto probata fuerit. Et à contrario sensu: si licet patri vel matri praterire vel exheredare filium vel filiam, vel ceteros liberos, si iusta causa in testamento expressa, & ab herede scripto probata fuerit, certe etiam patri licet praterire vel exheredare filium *suum*. Ex quo porrofluit: Si licet patri vel matri praterire liberos ex iusta causa in testamento expressa & ab herede scripto probata certe etiam exheredare eos inter ceteros, consequenter patri exheredare filium *suum* inter ceteros licet. Cujus rei ratio haut in obscuro est, quod sc. cui id, quod magis est, liceat, ei non possit non licere id, quod minus est. Similiter *secundæ* assertionis, quod sc. iusta causa non expressa, testamentum etiam novissimo jure nullum sit, sed quod ad heredis institutionem tantum, non quod ad reliqua capita testamenti, ratio à generalitate verborum ultimorum d. c. 3. petita, quibus sc. sine omni distinctione constituatur, ut si causa iusta in testamento expressa non fuerit, nullum exheredatis liberis præjudicium generari debeat, sed quantum ad institutionem heredum pertineat, testamento evacuato, liberi ad parentum hereditatem tanquam ab intestato ex æqua parte pervenire, si verò contigerit, ut in quibusdam talibus testamentis quædam legata, vel fideicommissa, aut libertates, aut tutorum dationes relinquantur, vel alia legibus non contraria disponantur, ea omnia valere & adimpleri debeant. *Tertiæ* denique assertionis, quod sc. si iusta causa exheredationis vel prateritionis in testamento expressa fuerit, sed ab herede scripto probari non possit, testamentum ab initio valeat, sed postea querela inofficiosi rescindatur, ratio inde desumpta est, quod probatio iustæ causæ non ad formalem rationem exheredationis, seu ad formam juris in exheredatione faciendâ præscriptam non pertineat, sed tantum ad id, ut de facto & veritate causæ exheredationis constet, id est, quod probatio causæ iustæ & expressæ non ad *existentiam*

tiam exheredationis vel præteritionis, sed ab *subsistentiam* pertineat
v. HOPP. ad §. 5. 7. de exher. lib.

§. IV. Contra hæc ab altera parte ex VINNII aliorumque *Sententia*
sententia exoriuntur argumentationes; quamvis primo intuitu Nov. *Vinnii &*
115. c. 3. tam late patere videatur, ut de *sui* etiam filii præteritione *sociorum.*
vel exheredatione agat, maximè cum sancitum sit, ne *penitus* patri
vel matri, avo vel avia, proavo vel proavia, suum filium vel fi-
liam, vel cæteros liberos præterire, aut exheredes facere liceat: ta-
men, si novella penitus inspiciatur, deprehendi, eam plane ad
eum casum, quo filius *suus* præteritus, non pertinere. Nam cum *Ejus ratio-*
Novella jus novum & correctorium contineat, cujus rationi con- *nes.*
forme est, ut interpretatio quantum fieri per alias bonæ interpre-
tationis regulas possit, stricte suscipiatur, atque sic restringatur, ut
à veteri jure, quam minimum recedat, illud *primum* apparet, no-
vellam stricte interpretandam esse, nec temere extendendam ad ca-
sus, qui aut specialem atque distinctam ab aliis rationem habeant,
aut alias commodè extra limites novi juris constituti dici possint.
Et quamvis ex nostratibus Jctis unus vel alter illi regulæ de stricte
novi juris interpretatione parum vel nihil tribuant, cum inde sæpe
absurdissimæ interpretationes sequi videantur; tamen notanter di-
ctum, *quantum fieri per alias bonæ interpretationis regulas possit*, quo
dubiis ipsorum & consequentiis absurdis occurritur, ut taceam, il-
los ipsos, qui novellam ad filium suum præteritum vel exheredatum
extendunt, illam regulam ambabus manibus amplecti, & multum
diligenterque etiam sine illo temperamento, tradere solere. Jam
autem cum novella sine consequentia absurditatis accipi de illis tan-
tum casibus possit, quibus J. veteri testamentum ob præteritionem
vel non rite factam exheredationem nullum non est, consequitur,
eam ad illos casus, atque adeo ad emancipatos vel posthumos præ-
teritos vel non rite exheredatos restringendam esse, nec extenden-
dam ad eum casum, quo filius *suus* præteritus, vel non rite exhere-
datus est, quippe quo casu testamentum ipso jure nullum esse, ex
illis, quæ paulo ante, & in Sectione I. §. X. & XVI. dicta, constat.

Deinde

Deinde cum finem novellæ & rationem inspiciamus, deprehendimus, eam in favorem liberorum & commodum constitutam esse, ut injuria præteritionis vel exheredationis ab illis averteretur, quod ipse Imperator in seq. c. 5. verbis initialibus diffiteri non potuit. Jam autem novellam istam ad filium *suum* applicare velle, quid aliud foret, quam quod in favorem liberorum & commodum constitutum, id in filii *sui* odium & detrimentum vertere? Nam cum ex novella 115. testamentum tantum, quod ad heredis institutionem non valeat, (sive de cætero nullum esse, sive rescindi querela inofficiosi dicamus) quod ad reliqua capita subsistat; J. veteri autem filio *suo* præterito vel non rite exheredato testamentum totum ipso jure nullum sit, manifestum est, filium *suum*, si ad illam novellam traheretur, deterioris conditionis fore. *Accedit*, si verba ipsa novellæ & effectum novæ dispositionis consideramus, eam non agere de testamento, quod ipso jure nullum est, sed de eo, quod per querelam inofficiosi rescindendum, ut inferius suo loco pluribus demonstrabitur, consequenter eandem novellam ad testamentum, in quo filius suus præteritus, vel non ritè exheredatus, non pertinere.

*Sententia
propria &
media.*

1.) *Propo-
nitur.*

2.) *Explica-
tur.*

J. V. Enim vero si meo qualicumque judicio rem expendo, non puto, tam indissolubilem nodum in quæstione, de qua agitur, subesse, ut legislatoris decisione opus sit, uti quidem FULGOSIO in *Auth. Ex. causa C. de lib. præter.* adeo visum fuit, ut in animo habuerit, illam quæstionem in Concilio Constantiensi decidendam proponere. Neque vero simpliciter aut cum VINNIO, aut cum illis, quos pro adversariis habet, facere possum, sed existimo, Novellam quidem etiam ad filium suum, sed non ad casus, quibus J. veteri testamentum ob præteritionem vel non rite factam exheredationem filii sui ipso jure nullum est, pertinere. Nam uti primum, quod etiam atque etiam observandum, negari non potest, Novella 115. c. 3. aliquid ad formam veterem præteritionis vel exheredationis adjectum esse, ut sc. cum J. veteri suffecerit præteritionem, adjecta generaliter ingratitude mentione, vel hoc amplius exheredationem nominatum factam esse, J. novissimo præter ea, specialis causæ

causa ingratitude expressio requiratur: ita jam diligentes inter formam exheredationis vel præteritionis *J. veteri constitutam*, & cuius augmentum iure *Novellarum introductum*, seu brevius inter formam veterem & novam est distinguendum. Quantum enim ad formam veterem seu *J. veteri constitutam* attinet, si filius suus non nominatim, sed inter ceteros exheredatus vel plane præteritus fuerit, novella ad eum casum non pertinet, sed testamentum est & manet ex *J. veteri* totum penitusque & ipso iure nullum. Quod si verò filius nominatim quidem exheredatus fuerit, sed contra formam novam seu augmentum formæ novella adjectum causa exheredationis in testamento expressa non fuerit, ad huncce casum omninò novella pertinet, sed non hoc effectu, ut testamentum sit ipso iure nullum, ne quidem quod ad heredis institutionem, verùm ut querela inofficiosi rescindatur, & quidem quod ad heredis institutionem tantum, non quod ad reliqua capita testamenti. Nam si novella ad eum casum non pertineret, filius suus deterioris conditionis, quam alii liberi foret, quippe qui illo casu querelam inofficiosi haberent, filius suus non haberet. Neque supervacanea illo casu querela inofficiosi testamenti est, sed omnino maximum beneficium *J. novissimo tributum* continet. Pone enim, exheredationem plenissime secundum formam *J. veteri constitutam* factam esse, esse factam nominatim, esse quoque factam ex iusta causa, sed quæ specificè expressa non sit, liberi sane quicumque sint, de *J. veteri* querelam inofficiosi non habent, neq; in specie si filius suus ita exheredatus, testamentum de *J. veteri* nullum est, aut querela inofficiosi rescindi potest, sed unice remedium ex illa novella petendum est, quæ si ad filium suum non pertinere diceretur, non posset non filius suus à beneficio querelæ & rescissionis exclusus esse, quod reliquis liberis competeret, contra juris analogiam, quo semper maximus favor & prima ratio erum ex liberis, qui in potestate sunt, habetur. Sed hoc sedulo diligenterque cavendum, nec novellam & beneficium rescissionis ad formam veterem trahamus, cum si filius suus nominatim non fuerit exheredatus, manifeste deterioris conditionis futurus

turus sit, quam J. veteri fuerit, si non nisi per novellam beneficium rescissionis seu querelam inofficiosi eamque effectu mutilatam habere deberet, cum J. veteri querelam nullitatis habuisset. Imo nec filius emancipatus vel ulterioris gradus liberi emancipati si neglecta forma veteri, id est non nominatim, sed inter ceteros, exhereditati, vel plane prateriti fuerint, ex novella querelam inofficiosi habent, sed etiam post illam novellam ex J. veteri à Pratore ad bonorum possessionem contra tabulas admittuntur. Nam licet B. P. contra tab. eatenus cum querela inofficiosi, quæ ex novella descendit, convenire videatur, quod utraque testamentum tantum quod ad institutionem heredis, non quod ad alia capita, rescindat, l. 1. de legatis præstandis c. t. B. P. petita l. 34. §. f. de vulg. & pup. substitis. tamen hoc tantum de substitutionibus pupillaribus & legatis certis personis, puta liberis, parentibus, uxori nurui dotis nomine, relictis, quæ rescisso per B. P. c. t. testamento præstanda sunt, non de aliis capitibus testamenti verum est, consequenterque differentia inter B. P. c. t. & querelam inofficiosi etiam in effectu datur, cum querela inofficiosi etiam in effectu datur, cum querela inofficiosi ex novella nulla capita testamenti præter heredis institutionem rescindantur, atque adeo bonorum possessio c. t. pinguior sit. Imo etiam si pinguior non esset, tamen differentia à præscriptione & sic porro, superesset, obstaretque regula, quod querela inofficiosi non competat, si alio remedio ad hereditatem vel ejus partem perveniri possit quæ per novellam sublata dici non potest, si per eam non nullitatis, sed inofficiosi querelam, & quidem ob neglectum augmentum formæ, non ob formam veterem neglectam, secundum ea, quæ dicta, tribui asserimus. Unde jam patet, quod ad novellam nullam differentiam inter suos & emancipatos liberos esse, sed ad utrosque novellam, eodemque effectu pertinere verum quod ad augmentum forma novellæ adjectum, non quod ad formam J. veteri constitutam.

3.) Extensio
dicitur.

§. VI. Hoc amplius novella tam ad filium suum, quam ad liberos emancipatos pertinet, quando forma exheredationis tam
 secun-

secundum jus vetus, quam secundum novum observata, atque adeo causa etiam exheredationis in testamento expressa fuit, sed illa causa in numero earum non est, quæ in novella selecta & comprobata sunt. Nam si ponamus, causam esse talem, quæ J. veteri ad exheredationem sufficiat, nec emancipati liberi, nec filii sui aliud remedium, quam rescissionis ex novella habent, quæ si ad filios suos non pertinere diceretur, illi similiter ac priori casu, quando forma nova neglecta, deterioris conditionis forent, quam liberi emancipati, cum illi possint ex causa exheredari, ex qua hi non possint: illi remedium juris habeant, quo possint exheredati ad hereditatem pervenire, hi nullum habeant.

§. VII. Unde jam facile intelligitur, quid ad argumenta VIN-
 NII aliorumque §. IV. proposita respondendum. Nam etsi novel-
 lam jus novum & correctorium continere, atque adeo quantum
 fieri possit, stricte interpretandam esse concedamus, tamen id adeo
 stricte, ut novella nullo modo ad filios suos pertinere dicatur, fieri
 nec potest, nec debet; sed sufficit, novellam tam stricte accipi, ut
 restringatur ad id, quod noviter induxit de causarum, quas pro-
 bavit, expressione, ne pertinere dicatur ad filios suos, quatenus
 illi secundum formam J. veteris rite exheredati non fuerunt. Ne-
 que verendum, ne novellam ullo modo ad filios suos applicando
 efficiamus, ut quod in favorem & commodum liberorum per no-
 vellam constitutum, id in filiorum suorum odium & detrimentum
 detorqueatur, cum potius ex illis, quæ §. præc. dicta, constet, si
 novella nullo modo ad filios suos pertinere diceretur, tunc demum
 eam, quæ in favorem liberorum & commodum lata, in odium &
 detrimentum filiorum suorum cedere & detorqueri. Et quamvis
 VINNIUS neget ac perneget, quidquam novella circa formam ex-
 heredationis, seu quatenus ea rite fiat, mutatum esse, sed onne,
 quod novella contineatur, ad id, *juste ac inique* exheredatio facta
 sit, pertinere: tamen primo verius est illud ex novella, quod cau-
 sa exheredationis vel præteritionis in testamento exprimi debet, ad
 formam exheredationis pertinere. Deinde etiamsi id ad formam

4.) Confir-
 matur qui-
 busdam ar-
 gumentis.
 a) Ab una
 parte obje-
 ctis.

non referamus, tamen sufficit, illam dispositionem novam, non minus ad filios suos, quam liberos emancipatos referendam esse, atque adeo dici non posse, novellam tantum de liberis emancipatis vel posthumis, non de filiis vel aliis liberis suis agere. Neque denique obstat, quod novella de testamento rescindendo agat, non de eo, quod ipso jure nullum: nam satis superque dictum, novellam ad filios suos, quatenus testamentum, in quo præteriti vel non rite secundum jus vetus exheredati, de J. veteri ipso jure nullum est, non pertinere, pertinere tamen, quatenus nominatim quidem sed non expressa ingratitude causa, vel ex causa de J. veteri sufficiente exheredati fuerint, atque sic tamen ad eos aliquo modo, & quidem eodem modo, quoad liberos emancipatos vel postumos pertinere. Quod si hanc eandem VINNII mentem esse dixeris, mihi perinde erit, modo rem amplectaris, cum statuentium nomina, personas, numerum auctoritatem servili obsequio respicere mei moris non sit; sed simul fateri necesse habebis, VINNIUM illam mentem suam non satis declarasse, & nescio sane an hæc, quæ satis opinor distincte proposita, VINNIO unquam cogitata, ac vel animo distincta fuerint.

β) Ab altera parte ob-
jectis.

§. VIII. Contra nec ab altera parte obstat sententiæ nostræ generalitas novellæ, cum in ipsa dispositione de exheredatione vel præteritione liberorum, expressa justa causa faciendæ, tum in dispositionis effectu i. e. validitate vel invaliditate testamenti, quod ad heredis institutionem, non quod ad alia capita. Nam hic valet illud, quod ab altera parte dictum, plenissime novellam cejus novum & correctorium ita interpretandum esse, ut à J. veteri quam minimum recedat. Quod omnino fit & fieri debet, si dicamus, per novellam & ejus dispositionem de causa exprimenda, quæ in novella approbata, non sublatam veterem exheredationis formam, qua ista nominatim à patre fieri debet, sed auctam esse, sicut præter nominationem filii in exheredatione etiam causa nominari seu exprimi, & quidem talis debeat, in novella approbata, effectum vero, de quo novella loquatur, ad id, solum, quod noviter, de ex-
pri-

primenda causa, & numero ac qualitate causarum) constitutum, non ad id, quod J. veteri obtinet, (& novella non sublatum, sed tacite confirmatum fuit) pertinere, nec de nullitate testamenti, quod ad heredis institutionem, sed de infirmatione ejus per querelam inofficiosi,) quæ J. veteri, observata forma exheredationis eodem J. præscripta, sola supererat) accipiendam esse, maxime cum ipsa verba id manifeste insinuent, per ea, quæ inferius suo loco ea de re plenius dicentur. Accedit, quod si filium suum præteritum ad novellam trahamus, sive ei nullitatis, sive inofficiosi querelam ex illa novella concedamus, eum deterioris conditionis futurum, quam ante novellam fuerit, (cum non totum testamentum, ut ante, sed quod ad heredis institutionem tantum nullum foret) quod noluisse Justinianum in novella, quæ in favorem liberorum, (inter quos sui filii vel liberi primum locum obtinent) sine dubio scripta, consentaneum veritati non est, nec regulis bonæ interpretationis convenit. Neque obstat, quod præteritionis & exheredationis vocabula indistincte in novella de parentibus posita sint. Nam hoc ita non esse, sed præteritionis vocabulum commoda interpretatione de sola matre, exheredationis vocabulum de patre & matre, adscendentibusque paternis accipiendum esse, cum jam facile ex attenta textus lectione intelligitur, tum inferius suo loco dicitur.

§. IX. De filiis suis ex prima regula earum, quas supra allegato §. XVI Sect. I. tradidimus, progredimur ad filias suas ceterosque *liberos suos ulterioris gradus*, de quibus regula secunda actum. Neque vero de his est, ut multa dicamus, cum jam J. veteri, sublatam *ta sexus ac gradus differentia*, filiis suis exæquati fuerint. Unde *quæ hæctenus de filiis suis dicta*, ea etiam ad filias suas, ceterosque *liberos suos per virilem sexum descendentes applicanda sunt*. Ex quo consequitur, si filia suæ vel nepotes sui, neptesve suæ & sic deinceps, præteriti vel non nominatim exheredati à patre, vel avo aut alio adscendente paterno fuerint, testamentum etiam post novellam esse ipso jure nullum, nec ad hosce casus novellam pertinere: at si nominatim exheredati fuerint, verum ex causa non specificè in testamento expressa, aut non tali, quæ in novella

*Quest. 11.
de filiabus
suis & reli-
quis liberis
suis ulterio-
ris gradus.*

approbata, testamentum non esse ipso jure nullum, sed rescindi ex novella querela inofficiosi, quod ad heredis institutionem, non quòd ad reliqua capita. Unde circa J. vetus sic nihil mutatum est, ut aliquid ex eo de esse possit, sed ut aliquid ex J. novo accedere debeat, sicut ex veteri jure, si quid neglectum, testamentum secundum jus vetus, si quid ex novo neglectum secundum J. novum judicari debeat.

*Quest. III.
de emanci-
patis libe-
ris.*

§. X. Succedunt *emancipati* liberi, qui de J. veteri si prateriti à patre vel ascendente paterno, aut non nominatim exheredari fuerint, à Prætorè ad bonorum possessionem contra tabulas admittuntur, nec testamentum ipso jure nullum est, secundum ea, quæ *d. §. XVI. Sect. 1. Reg. 3. & §. X. Reg. 3. dicta.* Circa hos similiter ac circa liberos suos novella eatenus nihil mutatum, quatenus ex J. veteri nominatim exheredari debent, & quatenus si nominatim exheredati non sunt, bonorum possessores contra tabulas efficiuntur, secundum ea, quæ jam supra §. V. h. Sect. occasione liberorum suorum dicta sunt. At quatenus J. veteri opus non erat, ut causa exheredationis exprimeretur, vel causa esset una ex illis, quæ novella enumerata, eatenus mutatio per novellam etiam circa emancipatos liberos, perinde ac circa suos facta, ut causa exheredationis exprimi in testamento, eaque una ex illis, quæ in novella enumerata & approbata sunt, esse debeat, hoc effectu, ut si talis non fuerit, vel expressa non fuerit, testamentum non sit ipso jure nullum, sed rescindatur & quidem tantum quoad heredis institutionem, non quod ad reliqua capitula.

*Quest. IV.
de posthu-
mis suis.*

§. XI. Sequuntur posthumi & primo quidem loco posthumi *sui*, quibus præteritis à patre vel ascendente paterno, aut non rite exheredatis, testamentum non ipso jure nullum est, sed peculiari ratione infirmatur ipso jure natiuitate posthumi, qua speciali vocabulo *rumpi* testamentum dicitur, secundum ea, quæ *§. X. & XVI. Sect. 1. Reg. 4. §. 6. dicta sunt.* Neque differentia est ratione sexus vel gradus eo jure veteri, quod novissime ante Novellam obtinuit, ut ibidem satis opinor declaratum. Circa hos ergo posthumos suos, cujus-

cujuscunque sexus vel gradus, speciatiimque circa eorum prateritionem vel exheredationem, quando quærimus, quid novella mutatum, similiter ut de natis liberis suis respondemus, nihil de illis, quæ J. veteri ad formam exheredationis pertinebant, demtum vel circa effectum non rite factæ exheredationis mutatum esse, sed uti J. veteri filii filiæve, nepotes neptesve & sic deinceps posthumi sui, præteriti à patre vel ascendente paterno, aut non rite exheredati, testamentum nativitate rumpebant; sic eosdem illud etiam post novellam rumpere, penitusque infirmare, hoc est non solum, quod ad heredis institutionem, sed etiam quod ad alia capita omnia: Contra verò, sic observata forma J. veteri præscripta, id est nominatim facta exheredatione, aliquid eorum, quæ novella amplius requiruntur, ueglectum fuerit, infirmari ex novella testamentum, atque rescindi, verum, quod ad institutionem heredis tantum, non quod ad alia capita.

§. XII. Posthumos suos excipiunt posthumi *extranei*, qui J. *Quæst. V.* veteri, quod ante novellam novissime obtinuit, sine distinctione *de posthu-* sexus vel gradus præteriri non possunt, ne quidem cum legatum ac- *mis extra-* ceperunt, sed ut liberi nati, nominatim exheredandi sunt, & si non *nis.* sunt nominatim exheredati, ad bonorum possessionem contra tabulas admittuntur, secundum ea, quæ §. XVI. *Seß. 1. Reg. 7.* dicta sunt, quando quæritur, quid circa eorum præteritionem vel exheredationem per novellam mutatum sit, idem, quod de posthumis suis respondemus, circa formam exheredationis J. veteri præscriptam eatenus nihil mutatum esse, quatenus posthumi extranei, si non secundum illam formam exheredati fuerint, ad bonorum possessionem c. t. admittantur, nec demum ex novella testamentum rescindatur, licet præter id, quod nominatim exheredati non sint, causa etiam exheredationis nulla expressa sit. At quatenus ad veterem formam novella hoc adjectum fuerit, ut causa exheredationis exprimi in testamento debeat, itemque talis causa esse, qualis in novella approbata sit, eatenus mutatio quadam contigit, ut formam veterem observasse, vel ex causa J. veteri sufficiente exheredasse,

dasse, non amplius sufficiat, ad hoc, ut liberi exheredati testamentum rescindere, non possint, sed etiamsi exheredatio nominatim vel ex causa, quæ de J. veteri sufficere poterat, facta fuerit, tamen, si non & causa, eaque talis, quæ novella approbata expressa fuerit, testamentum ex novella rescindi possit, sed quod ad institutionem, non quod ad alia capitula. De cætero quid inter bonorum possessionem c. t. quæ posthumis extraneis etiam post novellam vindicatur, & rescissionem, quæ ex novella descendit, effectu interfit, jam ex iis, quæ supra §. V. hujus Sect. de emancipatis dicta intelligi potest.

*Quæst. VI.
de liberis
adoptivis.*

§. XIII. Ultimo loco veniunt liberi *adoptivi*, qui de J. veteri secundum distinctionem Justiniani paulo ante novellam introductam, quando arrogati, vel ab aliquo est ascendentibus paternis vel maternis adoptati sunt, à parentibus adoptivis præteriri non possunt, exheredari ut liberi naturales possunt, quamdiu arrogatio vel adoptio durat, quando vero ab extraneis adoptati, à parentibus adoptivis præteriri possunt, sed à naturalibus parentibus non possint, siue duret adoptio siue soluta sit, secundum ea, quæ *Reg. 8. §. XVI. Sect. I.* dicta sunt. ubi etiam de effectu ejus rei actum, quando liberi adoptivi præteriti, vel non rite exheredati ab iis, à quibus exheredari debuerunt. Jam ubi ulterius quarimus, quid circa eorum præteritionem vel exheredationem per novellam mutatum, idem deprehendimus dicendum, quod de naturalibus liberis dictum & tantum ad adoptivos applicandum. Nempe si liberi adoptivi à parentibus adoptivis, à quibus debent aut heredes institui, aut nominatim, ut liberi naturales exheredari, id est arrogati vel ab ascendentibus adoptati, præteriti vel non nominatim exheredati fuerint, testamentum uti J. veteri ipso jure nullum est, sic ut nihil penitus ex eo valeat, ita etiam post novellam tale est, sic ut nec legata vel alia capitula valeant; Si vero qui ab extraneis adoptati, ab iisdem præteriti fuerint; testamentum valet: Sin à naturalibus parentibus præteriti vel inter cæteros exheredati fuerint, testamentum uti J. veteri vel ipso jure totum penitusque nullum est, si liberi in potestate paren-

parentum naturalium post adoptionem permanferunt, vel data à Pratore bonorum possessione contra tabulas infirmatur, si post adoptionem à parentibus naturalibus emancipati fuerunt, sic etiam post novellam testamentum vel nullum est in totum penitusque, ut nec legata & similia capita valeant, vel data bonorum poss. c. t. infirmatur, licet causa exheredationis secundum novellam expressa non fuerit. At si arrogati liberi vel ab adscendentibus adoptati à parentibus suis adoptivis, vel ab extraneis adoptati à parentibus naturalibus nominatim exheredati fuerint, sed causa expressa non sit in testamento, vel causa non sit ex numero earum, quæ novella recentior & approbata sunt, testamentum de J. veteri valet atque subsistit, sed ex novella rescinditur, non tamen totum penitusque sed quod ad institutiones tantum.

§. XIV. Hæc hæctenus sigillatim de liberis natis & posthumis, suis & emancipatis vel extraneis, naturalibus & adoptivis dixisse sufficiat. Jam ordo supra §. II. constitutus postulat, ut summa capita juris veteris, quod ante novellam novissime obtinuit, ex *ult. Sect. I.* perlustrentur, & quid circa singula per novellam mutatum sit, investigetur, penitusque planum fiat, ne quid eorum, quæ dicenda sunt, intactum aut obscurum permaneat. Quod ergò ad caput *primum* attinet, quo dictum, si exheredatio rite nec inique facta sit, id est, secundum formam J. veteris & iusta ex causa, seu de jure veteri sufficiente facta sit, testamentum valere, nec querela inofficiosi rescindi: omnino mutatio circa illud per novellam contigit, sicut formam illam observasse, vel ex causa J. veteri sufficiente exheredasse non sufficiat, sed opus fit, ut præterea causa exheredationis in testamento expressa, eademque ex numero illarum fuerit, quæ novella enumerata ac approbata sunt, alioquin omnino testamentum novissimo jure rescindi potest, sed quod ad institutiones tantum, non quod ad alia capita. Unde caput illud sic reformandum est: Si exheredatio *rite* id est secundum formam J. veteri præscriptam & novella auctam, nec *inique* id est ex iusta causa, qualis novissimo jure est, seu in novella habetur, valet testamentum, nec ullo jure, aut ullo modo

*Quæst. VI.
de exheredatione rite,
nec inique
facta.*

F

infirmatur

infirmatur. Quodsi negaveris, expressionem causæ ad formam exheredationis pertinere, per me licet sine mentione formæ simpliciter ita dicere: Si exheredatio non solum nominatim, verum etiam expressa causa facta, eaque causa in novella approbata est, valet testamentum nec ullo jure aut ullo modo infirmatur. Sic enim diffusus in verbis, in re ipsa, quæ negari non potest, consensus futurus est, etiam à parte eorum, qui ex novella, si exheredatio non secundum eam facta, testamentum ipso jure nullum esse statuunt, quoniam sc. negativè de infirmatione pronunciat.

Quaest. VII.
de exhere-
dat. rite sed
iniquè facta.

§. XV. Porro secundum caput summum juris veteris agit de rite quidem, sed inique facta exheredatione hoc sensu, ut si rite quidem, id est secundum formam J. veteri præscriptam, sed inique id est non ex causa de J. veteri sufficiente, facta sit, testamentum ab initio valeat, sed ex postfacto querela inofficiosi rescindatur. Circa hocce caput communis sententia, quæ supra passim facta, & jam plenius exequenda est, primum tenet mutationem novella circa Tò rite factam esse, sic ut licet exheredatio secundum formam veteris juris, id est nominatim facta sit, si non eadem secundum formam novi juris seu novella præscriptam, id est expressa causa, facta sit, testamentum non valeat ab initio & postea, si inique, seu non justa ex causa facta, querela inofficiosi rescindatur, sed ab initio fit ipso jure nullum, non tamen in totum, sed quod ad heredis institutionem tantum. Ratio eorum præcipua est, quod novella nova forma institutioni vel exheredationi aut præteritioni liberorum præscripta sit, qua neglecta non possit fieri, quin testamentum ipso jure nullum sit, per regulam, quod omne id, quod contra legem fit, ipso jure nullum sit, L. 5. C. de leg. Enim vero quamvis id non negaverim, quod VINNIUS fecit, novella novam quodammodo formam institutioni vel exheredationi aut præteritioni liberorum præscriptam esse, tamen inde non sequitur, si nova illa forma observata non fuerit, testamentum esse ipso jure nullum, cum regula prædicta, quod omne illud nullum sit, quod contra regulam fiat, exceptionem patiat, nisi legi remissioem effectum à legislatore tributum esse, vel ex claris verbis legis, vel ex regulis bonæ inter-
pre-

pretationis constat. Jam si novellam inspiciamus & attente consideramus, deprehendimus primo eam de rescissione & evacuatione testamenti loqui. Nam ita verba in f. c. 3. ex versione vulgata sonant: *Si autem hæc observata non fuerint, nullum exheredatis liberis præjudicium generari, sed quantum ad institutionem heredum pertinet, testamento evacuato, ad parentum hereditatem, liberos, tanquam ab intestato ex æqua parte pervenire, &c. Et paulo post: Si vero contigerit, in quibusdam talibus testamentis, quædam legata vel fideicommissa, aut libertates, aut tutorum donationes relinqui, vel quælibet alia capitula concessa legibus nominari: ea omnia jubemus adimpleri, & dari illis, quibus fuerint derelicta, & tanquam in hoc non rescissum obtineat testamentum.* Ubi in præcedenti textu priori loco verbum *ἀνεπίθετον*, posteriori verbum *ἀναστέλλον* positum est, quod utrumque rescissionem & infirmationem significat, unde & HALOANDER priorem locum vertit: ad irritum rescidente testamento, posteriorem: *perinde quasi ea parte testamentum non subversum rescissumque valeret.* Jam autem quod rescinditur, quod infirmatur, quod subvertitur, imo etiam, quod irritum fit, id ipso jure nullum non est, sed ab initio valet, & ex postfacto infirmatur, seu ipso jure, seu ope judicis, actione vel quærela implorati.

§. XVI. Hæc de mutatione, quæ per novellam circa exheredationem ex J. veteri rite factam, inducta est. Restat adhuc ex §. ^{Supplementum ex §.} XV. ut videamus, an circa *To inique* mutatio, & quam per novellam facta sit. De J. Veteri si inique, seu non ex causa sufficiente exhereditatio facta, valet testamentum ab initio (si rite factum,) sed postea querela inofficiosi rescinditur. Hoc per novellam eatenus mutatum, ut licet exhereditatio ex causa de J. veteri sufficiente, (id est, quæ judici sat gravis videatur,) facta fuerit, si non eadem ex numero earum fit, quæ in novella recensita & approbata sunt testamentum amplius etiam quam de J. veteri per querelem inofficiosi rescindi possit, non tamen ipso jure infirmetur, vel nullum sit, cum _{idem}

idem effectus ejus rei sit, quod exheredatio non ex causa in novella expressa facta, qui est, (secundum ea, quæ hæctenus copiosius demonstrata) quando exheredatio non expressa in testamento causa facta. Nam cum Imperator in novella primum sanxisset, ut causa exheredationis in testamento exprimeretur, mox subjicit causas & enumerat, quæ in posterum pro justis haberi debeant, & tandem circa finem Cap. 3. generatim concludit: *Sive igitur omnes memoratas ingratitudinis causas, sive certas ex his, sive unam quam libet parentes in testamento suo inseruerint, & scripti heredes nominatam vel nominatas causas, vel unam ex his veram esse monstraverint, testamentum suam habere firmitatem decernimus. Si autem hæc observata non fuerint, nullum exheredatis liberis præjudicium generari &c.*

*Quest. VIII.
de non rite
facta exhe-
redatione.*

§. XVII. Succedit tertium caput summum ex §. f. Sect. I. de non rite facta exheredatione, quod ob eam, sive de cætero inique, sive nec inique facta sit, testamentum vel ipso jure nullum sit, aut certe ipso jure infirmetur, vel subsistat, sed à Pratore data contra tabulas honorum possessione infirmetur. Circa hocce caput quando quaritur, quid per novellam mutatum, respondemus, si ratione veteris juris non rite facta exheredatio sit, id est contra formam J. veteri præscriptam, puta non nominatim, nihil mutatum esse, sed testamentum etiam post novellam vel ipso jure nullum esse, aut ipso jure everti, vel à Pratore data bonor. poss. contr. tab. infirmari. At si observata forma exheredationis J. veteri præscripta fuerit, sed quod J. novo ad illam formam accessit, observatum non fuerit, puta causa exheredationis in testamento expressa non fuerit, testamentum ab initio valere, sed ex postfacto querela in officiosi infirmari, sive de cætero inique sive nec inique id est sive ex causa in novella approbata, sive ex non approbata exheredatio facta sit.

*Quest. IX.
de forma
exheredationis,*

§. XVIII. Quartum caput summum J. veteris de forma agit, eamque dicit in eo consistere, quod omnes liberi, cujuscunque sexus vel gradus sint, nominatim exheredandi sint. Circa hocce caput, quando querimus, quid mutatum, similiter ut de præcedenti respondendum habemus, eam formam etiam post novellam obtinere &

& observandam esse, sed non solam, verum ad eam per novellam accessisse augmentum, ut causa quoque exheredationis exprimi in testamento debeat, atque adeo & nominatim, & causa expressa liberi exheredandi sint, salva effectus differentia, si non nominatim, vel nominatim quidem, sed causa non expressa exheredati fuerint, de quo §. præced. dictum.

§. XIX. *Quintum* caput summum J. veteris complectitur *Quaest. X.* differentias liberorum 1.) à *potestate*, qua alii sunt *sui hæredes*, alii de *different. emancipati*: 2.) à *nativitate*, qua alii sunt *naturales*, alii *adoptivi* *ius libero-* alii *nati* alii *posthumi*, ex quibus *adoptivi* in *arrogatos* & *adoptatos* & *rum*. hi rursus in eos, qui ab *aliquo ascendente* & eos, qui ab *extraneo*, subdividuntur. Circa hocce caput quintum & liberorum differentias, quando quærimus, ecquid per novellam mutatum, HOPPIUS alii- que ex communi sententia respondent, mutatum multum esse, sub- lataeque differentias, sicut omnes liberi, sive *sui*, sive *emancipati*, si- ve *nati*, sive *posthumi* fuerint, post novellam aut heredes instituendi, aut exheredandi sint, hoc effectu, ut si neutrum factum sit, testa- mentum sit ipso jure nullum, quod ad heredis institutionem, non quod ad alia capita.

At enim vero uti ex præcedentibus constat, nos hunc effe- ctum ne quidem quod ad nova requisita exheredationis, quæ per novellam accesserunt, nedum quod ad vetera, quæ ex veteri jure descendunt, largiri, sic inde facile colligitur, quid nobis ad quæstio- nem respondendum esse videatur. Nempe quod ad *veterem* for- mam exheredationis neglectam, puta si liberi *nominatim* exhereda- ti non fuerunt, differentia inter *liberos suos* & *emancipatos natos* & *posthumos, naturales* & *adoptivos*, etiam post novellam est & manet, hoc effectu, ut etiam post novellam testamentum ex parte *suorum* liberorum ipso jure nullum sit, tam quod ad heredis institutionem, quam quod ad alia capita, ex parte *emancipatorum* infirmetur, data à Pratore bon. possessione contr. tab. ex parte *posthum.* rumpatur, atque adeo ipso jure infirmetur, & quidem totum penitusque ex par- te *adoptivorum* vel ad exemplum naturalium nullum sit, aut rum-

F 3

patur,

patur, vel si ab extraneo adoptati, nec nullum sit, nec infirmetur. At quod ad *novam* formam seu augmentum formæ, vel in genere ad id, quod per novellam ad requisita exheredationis adjectum, puta si liberi non *expressa causa*, vel *non tali ex causa, qua in novella approbata*, exheredati, differentia inter *suos & emancipatos, natos vel posthumos, naturales & arrogatos, vel ab adscendente aliquo adoptatos* nulla est, sed Indistinctè omnes liberi testamentum per querelam inofficiosi infirmare atque rescindere possunt, quantum ad heredis institutionem. Ratio *prioris assertionis* est, quod Imperator differentias liberorum in novella nec *expresse*, (cum ne verbum quidem de suis, emancipatis, natis, posthumis habeatur, nedum ut differentia inter eos sublata sit) nec *tacite* sustulit, cum hoc tantum disposuerit, ut in posterum etiam causa exheredationis in testamento exprimi, eademque una esse ex iis, quæ in novella enumerata, debeat, de veteris autem juris requisitis (exheredationis) ne verbum quidem dixerit, consequenterque ubi ea non sustulerit, (quod nec ipsi adversarii statuunt) sic & circa effectum eorum, si neglecta fuerint, nihil quidquam constituerit, vel mutaverit, sed contra potius effectum dispositionis suæ, quam in fine c. 3. addit, conceptis verbis, de causis in testamento expressis, vel non expressis, comprehensis in novella vel non comprehensis, determinet, atque ad ea, de quibus ante dixit, quæque in summa repetit, manifeste restringat, ut videre nullo modo possim, quare tam largi in novo & correctorio jure esse debeamus, ubi ut cauti & parci sumus, rationi conveniens est. *Posterioris assertionis* ratio est, quod Imperator circa ea, quæ per novellam ad vetera requisita exheredationis adjecit, nullam distinctionem inter liberos fecit, nec causa dari potest, quare talis ab interpretibus adhiberi debeat, conf. *J. v. h. Sect.*

*Quest. XI.
de præteritis
patris vel
adscend.
paterni.*

J. XX. Sextum caput summum J. veteris agit de *præteritione* patris vel adscendentis paterni, postquam hæcenus de exheredatione à patre vel adscendente paterno facta, actum. Nempe J. veteri pater vel avus, aut alius ex adscendentibus paternis liberos præterire non potest, sed ob eam præteritionem testamentum vel nul-

lum

lum est, si liberi nati sui heredes cujuscunque sexus vel gradus, naturales vel adoptivi, prateriti, vel *rumpitur*, si posthumi sui naturales vel adoptivi prateriti, vel *bonorum possessione contra tab. infirmatur*, si emancipati vel alii extranei, nati vel posthumi, naturales non adoptivi, prateriti. Circa hæc ergo, cum quæritur, quid per novellam mutatum sit, respondemus plane penitusque nihil mutatum esse, sed adhuc post novellam ob præteritionem patris vel ascendentis paterni, testamentum, secundum ea, quæ dicta, vel nullum esse, vel rumpi, vel bonor. possessione contra tab. infirmari. Ratio assertionis est, quod per novellam de iis, quæ ad validam remotionem liberorum ab hereditate J. veteri requiruntur, (inter quæ etiam est, ne liberi silentio prætereantur) nihil dentum, sed aliquid amplius additum, ad quod omnis effectus novellæ restringendus, secundum ea, quæ jam §. præc. fusè dicta sunt.

§. XX'. *Septimum* caput summum J. veteris (ex §. ult. Sect. *Quæst. XII.* l.) tractat de præteritione *matris*, quæ J. veteri loco exheredationis est, sicut mater, si liberos præterit, eos rite exheredasse intelligatur, hoc effectu, ut liberi nullum remedium, nisi querelæ inofficiosi habeant, si forte inique, id est, ex causa non justa exheredati fuerint. Circa hocce caput, quando quærimus, quid per novellam mutatum, maxima pars interpretum respondet, præteritionem matris defuisse loco exheredationis esse, matremque æque ac patrem debere liberos expresse exheredare, causamque exheredationis testamento inserere, alioquin testamentum ipsius, quod ad heredis institutionem ipso jure nullum esse futurum. Ar enim vero, quid nobis ad quæstionem respondendum videatur, facile ex illis, quæ præcedentibus dicta, intelligitur. Nempe cum *exheredatio & præteritio* in novella commode de diversis subjectis, *patris vel matris* ascendentiumque paternorum vel maternorum, speciatimque *præteritio* de *matre* ascendentibusque maternis, *exheredatio* de *patre* ascendentibusque paternis accipi possit, & quia possit, etiam debeat. ob naturam juris novi & correctorii, quod quantum fieri potest, stricte interpretandum: Inde puto illud tantum per novellam constitutum, ut
 si

si pater vel ascendens paternus exheredare, vel mater aut ascendens maternus (loco exheredationis) præterire liberos velit, debeat ille exheredationis, hæc vel hic præteritionis causam testamento expresse inferere, hoc effectu, ut si id factum non fuerit, liberi ex eo capite possint testamentum querela in officio rescindere.

*Quest. XIII.
de præterit.
adscendent.
materno-
rum.*

§. XXII. *Octavum* caput summum J. veteris agit de præteritione adscendentium maternorum, quæ J. veteri æque ac illa, quæ à matre fit, pro exheredatione ritè facta habetur, nisi forte adscendentes materni per adoptionem naturales quoque parentes effecti sint. Circa hocce caput cum quaritur, quid per novellam mutatum, responsio ex illis quæ §. præc. conjunctim de matre adscendentibusque maternis dicta, desumi potest, nec necesse est; ut aliquid amplius dicamus, nisi hoc, quod exceptio, si per adoptionem adscendentes materni civiles quoque parentes effecti sint, etiam post novellam vim habeat, cum per eam uti non adoptionem diversitas, ita nec effectus adoptionis ab ascendente factæ sublatus, qui inter alia in eo consistit, quod liberi adoptivi aut heredes instituendi, aut rite exheredandi sint.

*Quest. XIV.
de exhered.
dat. & præ-
terit. con-
junctim.*

§. XXIII. *Nonum* caput summum J. veteris complectitur conjunctim exheredationis vel præteritionis ex parte cum patris vel adscendentium paternorum, tum matris & adscendentium maternorum effectum, ratione nullitatis vel infirmationis testamenti, sic ut in summa demonstratur, testamentum in universum vel *ab initio esse nullum*, si suus heres præteritus, (puta à patre vel adscendente paterno, qui duntaxat suum heredem, non item mater vel adscendens maternus, qua talis habere potest) vel *ex postfacto infirmari*, idque vel *ipso jure*, agnatione vel quasi posthumi sui præteriti (à patre vel adscendente paterno) vel *officio iudicis*, speciatimque vel *Prætoris*, quando dat bonorum possessionem contra tabulas liberis emancipatis vel aliis extraneis, à patre vel adscendente paterno præteritis, vel contra formam J. Prætorio præscriptam exheredatis, vel *aliterius iudicis* puta centum, virorum, quando testamentum ob præteritionem matris, vel exheredationem patris ritè, sed inique factam instituta que-

querela inofficiosi rescinditur. Circa hocce caput quando quæ-
rimus quid per novellam mutatum, non est, quod circa responſionem
multum laboremus, cum jam ex iis, quæ §. XX. XXI. dicta, con-
ſtet, ſi non ſecundum requiſita J. veteris liberi à patre vel adſcenden-
te paterno nominatim exheredati fuerint, teſtamentum etiam poſt
novellam totum nullum eſſe, vel rumpi penitus, vel bonorum poſ-
ſeſſione c. t. infirmari, ſi autem nominatim exheredati, vel a matre
præteriti fuerint, ſed ex novo Jure cauſa exheredationis vel præteri-
tionis in teſtamento non expreſſa, aut non una ex illis, quæ in no-
vella enumerata, fuerit, teſtamentum ex novella per querelam inof-
ficioſi infirmari, non tamen totum penitusque, ſed quod ad heredis
inſtitutionem tantum.

§. XXIV. *Decimum* caput ſummum J. veteris de cauſis ju- *Quæſt. XV.*
ſtis exheredationis à patre vel adſcendente paterno factæ, vel præ- *de cauſis ju-*
teritionis à matre vel adſcendente materno factæ agit, quas dicit *ſtis exhere-*
de J. veteri in incerto, ac ſere in arbitrio Judicis poſitas eſſe, nec o- *dat. vel*
pus eſſe, ut in teſtamento exprimentur, ſed ſufficere, ſi liberi ge- *præter.*
neratim ingrati nominati fuerint. Circa hocce caput quando quæ-
ritur, quid per novellam mutatum, omnium conſenſu responde-
tur, non ſolum cauſas per novellam ex incertis factas eſſe certas, ſed
etiam eas ſpecificè in teſtamento exprimi oportere. Quæ verò illa
cauſa ſint, & quomodo accipiendæ, itemque an ad pares vel majo-
res extendi poſſint, præſentis inſtituti non eſt diſquirere.

§. XXV. *Undecimum* caput J. veteris tractat de probatio- *Quæſt. XVI.*
ne juſtæ cauſa exheredationis, quam dicit etiam de J. veteri ab he- *de probatio-*
redibus ſcriptis fieri oportere, ſic ut perſonæ exheredata vel præ- *no juſta*
terita contra probare cauſa falſitatem liceat. Circa hocce caput cum *cauſa.*
quæritur, an quid per novellam mutatum ego quidem respondeo,
nihil mutatum eſſe; ſed quod in novella de probatione à ſcriptis
heredibus ſuſcipienda legatur, veteri juri conforme & ex eo repe-
titum eſſe, ne quis cauſa expreſſionem in teſtamento de J. novo
ſufficere exiſtimet, unde etiam poſt novellam perſona exheredata
G
vel

vel praterita contra probare causæ falsitatem possit. Contra ea, qui statuunt, J. veteri personam exheredatam vel prateritam suscipere probationem, se non fuisse ingrati, debuisse, non possunt non hac parte insigni caput juris novi agnoscere ac profiteri, quo probationis onus in scriptos heredes translatum sit. Qua parte quam sententiam accipias, non multum interest, cum dissentientes effectum nobiscum conveniant; dum concedunt, si causa exheredationis in testamento expressa à scripto herede probata dari non possit; testamentum non esse ipso jure nullum, sed per querelam in officiosi rescindi, quantum ad heredis institutionem, nec facile quisquam eorum negaverit, personæ exheredatæ (vel secundum nostram hypothesein à matre vel ascendente materno prateritæ) post novellam contra probare causæ falsitatem licere.

*Quaest. XVII
de limitat.
quibus que-
rela inoffi-
ciosa cessat.*

§. XXVI. Duodecimum caput summum J. veteris continet limitationes, quibus J. veteri querela inofficiosi cessat, puta 1.) quando alio remedio ad hereditatem vel ejus partem veniri potest: 2.) Quando personæ exheredatæ vel in institutione prateritæ legatum vel fideicommissum relictum, aut aliquid mortis causa vel inter vivos donatum; 3.) Quando querela elapso quinquennio præscriptum; 4.) Quando eidem renunciatum agnitione voluntatis testatoris expressa vel tacita, 5.) Quando querela morte personæ exheredatæ vel prateritæ extincta. Circa hocce caput quinquepartitum quando queritur, quid per novellam mutatum, respondemus, circa 1.) nihil mutatum esse, sed post novellam quoq; si liberi alio modo ad hereditatem pervenire possint, querelam inofficiosi, etiam quatenus ex novella competit, cessare. Unde v. c. si non solum exhereditatio nominatim facta non fuerit, sed etiam causa exheredationis in testamento expressa non sit, licet testamentum ex novella per querelam inofficiosi rescindi posse videatur, tamen aut nullitatis querela instituta, aut bonorum possessio contra tab. petenda, quia per hæc remedia liberi ad hereditatem parentum pervenire possunt. Ratio hujus

hujus interpretationis est, quod novella jus novum & correctorium
 contineat, atque adeo quantum fieri possit, stricte fit interpretan-
 dum, ut de J. veteri reliquum maneat, quantum commode possit.
 Jam autem nihil prohibet, quo minus dicamus, Imperatorem in no-
 vella dum novis quibusdam casibus querelam inofficiosi concesserit,
 eam sic concessisse, ut J. veteri competierit, nempe in subsidium, si
 alia ratione liberi ad hereditatem parentum pervenire non possint.
 At circa 2.) manifesta mutatio est, dum Imperator in novella con-
 ceptis verbis disposuit, non licere parentibus exheredare vel prae-
 rirere liberos, *nec si per quamlibet donationem, vel legatum, vel fidei-
 commissum, vel alium quemcumque modum eis dederit legibus debitam
 portionem.* Unde novo J. liberi precise heredes instituendi sunt in
 legitima, vel ejus parte, alioqui hoc non obstante, quod legatum vel
 simile quid acceperunt, testamentum vel *nullum est*, si sui heredes,
 vel *rumpitur*, si posthumi sui, aut *bon. possess. contra tab. enervatur*,
 si emancipati vel alii extranei à patre vel adscendente paterno prae-
 ririti vel non nominatim exheredati, aut denique *querela inofficiosi*
 infirmatur, si liberi nominatim exheredati, vel à matre aut adscen-
 dente materno prae ririti, sed aut ex causa in testamento non expressa,
 aut non ex causa, quæ in novella approbata, aut ex causa, quæ ab-
 heredibus scriptis probari non potest. At si *liberi in legitima*, vel
 sine mentione legitima simpliciter heredes instituti sunt, licet tam
 multis legatis hereditas onerata sit, ut legitimam salvam non ha-
 beant, tamen testamentum querela in officiosi etiam post novellam
 rescindere non possunt, sed ad supplementum legitima agere de-
 bent, actione, quæ suppletoria appellatur. Cujus rei ratio est, quod
 de hoc casu novella nec expresse loquatur, nec tacite vel per con-
 sequentiam disponere dici possit. Institui vero liberos heredes acci-
 piendum, etiamsi in certis rebus duntaxat instituantur, qualis gene-
 ris heredes licet alias pro legatariis habeantur, *l. 15. de her. inst.* ta-
 men liberos tales esse institutos sufficit, per expressam Imperatoris
 declarationem, quam suæ sanctioni postea pr. c. 5. adjecit. Porro

circa 3.) nihil mutatum existimamus, quoniam per novellam nihil amplius, quam querelam inofficiosi concedi statuimus, cujus præscriptio quinquennalis, quia expresse taciteve tacta vel mutata non est, in suo statu permansit. At è contrario Dissidentes iis casibus, quibus querelam nullitatis ex novella concedunt, non possunt non quinquennalem præscriptionem rejicere, cum querela nullitatis 30. demum annis præscribatur, eoque ipso inter alia à querela inofficiosi differat. Similiter ex eadem ratione circa 4.) non possumus non asserere, nihil per novellam mutatum esse, quod è contrario dissidentes iisdem casibus, quibus testamentum ex novella ipso jure nullum dicunt, non possunt non negare, quoniam si nullum testamentum est, unò repudiante hereditatem, eadem ad alium in ordine succedendi ab intestato proxime sequentem deferitur. Denique circa 5.) similiter, eademque ex ratione, qua circa 3. & 4. & nos nihil per novellam mutatum asserimus, & contra ea Dissidentes statuunt.

*Quest.
XVIII. de
effectu que-
rela inoff.*

§. XXVII. *Ultimum* caput summum J. veteris de effectu querelæ inoffic. testamenti agit, qui de J. veteri tantus est, ut totum testamentum, tam quod ad heredis institutionem, quam quod ad legata, fideicommissa vel alia capitula infirmetur. Circa hocce denique caput quando quærimus, an quid per novellam mutatum, responsio in promptu est, mutatum esse illud, quod testamentum quantum ad legata quoque & fideicommissa, vel alia capita præter heredis institutionem, rescindatur, quod nec ipsi adversarii iis casibus, quibus inofficiosi querelam ex novella concedunt, negant, idemque illud ad nullitatis querelam, quam largiori indulgent manu, applicant. Ratio ejus rei, quod querela inofficiosi in novella mutilata est, in eo consistit, quod Imperator liberos (& vice versa parentes) à testamentorum injuria, id est ab exheredatione vel præteritione in testamentis tutos præstare voluit. Quæ injuria cum per legata, vel alias dispositiones non inferatur, inde eas valere, & solas institutiones rescindi Imperator voluit. Neque vero tunc solum testamentum quod

quod ad institutiones tantum rescinditur, quando querela inofficio-
 si ex novella unice descendit, puta, quando causa exheredationis vel
 prateritionis in testamento non expressa vel talis causa est, quæ J.
 veteri probata, J. novo improbata, vel (secundum eos, qui hoc ca-
 put etiam ad J. novum referunt) ab heredibus scriptis probari non
 potest; sed etiam quando ex ipso jure veteri descendit, puta si ex-
 heredatio vel prateritio vel nulla ex causa, vel ex tali facta, quæ
 non modo in novella non approbata, verum etiam vel J. veteri ex-
 presse rejecta, vel tam levis est, ut nullius æqui Judicis arbitrio pro-
 bari possit. Ratio est, quod Imperator causa exheredationis vel præ-
 teritionis justa sit, an injusta, ad excludendam vel producendam
 querelam inofficiosi valida, unice ex novella æstimari voluit. Unde
 cum querelæ inofficiosi indistincte nullus alius effectus, quam rescis-
 sionis partiariæ, id est, quantum ad institutiones heredum in no-
 vella tributus sit, consequitur, post novellam nullum alium effe-
 ctum, quam illum, querelæ, inofficiosi indistincte esse.

§. XXVIII. Agendum jam etiam esset de exheredatione paren-
 tum, & eo, quid circa illam *in capite 4. Nov. 115.* mutatum, & agere
 omnino animus fuit. Sed cum præter opinionem opusculum excre-
 verit, & tempore quoque in sequenti deficiat ad propositum perse-
 quendum, differendum, quod reliquum laboris est, ad aliud tem-
 pus, & jam huic qualicumque specimini finis imponendus.

S. D. G.

COROLLARIA.

I.

Quoties quis in testamento, quod nullo visibili vitio laborat, ut
 heres scriptus est, legitimus vero successor ab intestato validita-
 tem testamenti impugnat, toties heredi scripto tamdiu Bonorum
 possessio concedenda, donec adversarius nullitatem objectam in
 judicio separato decenter verificaverit, l. f. C. de edict. D. Hadr.
 Toll.

G 3

II.

II.

Quoties Condicio, dies vel simile quid legitimæ à Testore ad-
jicitur, toties ejusmodi adjecta pro non adjectis habentur. *L. 30. pr. C.
de inoff. test.*

III.

Quicumque competit jus patriæ potestatis, illi quoque compe-
tit jus occidendi filiam adulteram in flagranti crimine deprehensam,
sine metu ullius pœnæ.

IV.

Quæcunqu in prima instantia vel non satis probata vel non
satis deducta sunt, illa adhuc in instantia appellationis ulterius pro-
bari & deduci possunt. *L. 4. C. de tempor. Appellat.*

V.

Melius est cumulare exceptiones superfluas, quam negligere
necessarias.

VI.

Quoties contra sententiam super possessorio summarissimo la-
tam interponitur ab una vel altera parte appellatio, toties hæc effe-
ctum devolutivum quidem habet, sed non simul suspensivum *l. un.
C. si de moment. poss. fuer. appellat.*

VII.

Quoties controversia oritur inter privatum & fiscum, toties
contra hunc in dubio merito pronunciandum. *L. 10. ff. de jure fisci.*

VIII.

Quicquid pater contra pietatis officium disponit, factum esse
præsumitur delinimentis novercalibus.

IX.

Inter novercas & privignos nulla est hereditas.

HAud patitur damnum genuinus, filius, heres
 Sed confors patriæ fortis opumque manet,
 Quem pietas, morumque fides, quem chara parentum
 Sollicitudo fovet, quem probitasque probat:
 Ille bonis bene quæsitis gaudebit avitis
 Integer, atque suæ præmia laudis aget.
 Sic tua, *SCHÉDELI Doctissime*, cura fidesque,
 Promeritas dudum, jure paravit opes,
 Quas patriæ referas gratas, quibus ipse fruaris
 In patria, cunctis utilis atque Tibi.
 Has fert sacra Themis; hæc præmia certa laborum,
 Sint Tibi lauta precor, singula lata Tuis.

Hisce favorem atque amorem

*Nobilissimi Dn. Candidati gratulabundus
 prosequitur*

JOH. CONRADUS ARNOLDI, SS. Th. D.
 & PP. h. t. Acad. Rector.

M*SCHÉDEL!* *Tua* laudantur conamina docta,
 Quæis dotes mentis ritè probare studes.
 Differis in Cathedra, quæ sit mutatio facta
 Patribus in illis, quæ reprobare solent
 Gnatos, qui charos renuunt peramare Parentes,
 Hæc mentis vires ingenii que docent,
 Quare Minerva *Tuos* profectus prædicat altos,
 Quos curas fervens querere mente *Tua*.

Inde

Inde precor Laurum Doctorum ac commoda mille,
Latitiam Patria, gaudia multa *Tibi*.
Sic fias celebris merito *Te* perpete penna,
Quem vehat orbe Virum nescia fama mori.

Hicce paucis Nobiliss. atque Doctiss. Do. Candidato
de novis honoribus ex animo gratulari &
prolixissimum amoris affectum testatum fa-
cere voluit.

JEREM, LAURENT. FRANC. J. U. D.
& Consil. Regim. Giesl.

CUm Tua fors arrideat, hos me texere versus,
Par fortuna meis rebus inesse notet
Nam posuere chorum in divinum Palladis Alma
Ingenii nostri scœnora cuncta simul
Hinc spirat mea mens ex alto pectoris antro
Vota suborta Tibi condere lata manu.
Macte salute nova faustis avibusque triumphes:
Iuspiret velis aura secunda tuis.
Corporis exultent tua membra vigore perenni
Imple dies Pylî, si petis astra Poli,
reMpora perpetVo rVa nesCla fortis aCerba
sInt, neqVe te ferlant tVrbInesyDra fera.

Lineolis hicce gratulatoriis memoriam
sui commendat

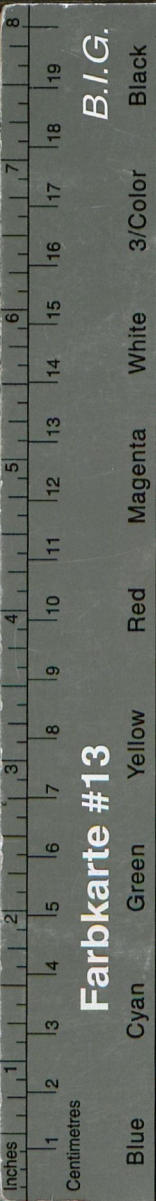
CHRISTIANUS ANT. RIESs.
J. C.

X2368855

M. 1.5
474-9

Fr. 54. 1725, 2

L. N. D. N. J. C.
DISSERTATIO INAUGURALIS JURIDICA
DE EO,
QUOD CIRCA MATERIAM
**EXHEREDATIONIS
ET PRÆTERITIONIS**

Nov. CXV. c. 3. MUTATUM EST.

QUAM

EX AUCTORITATE ET DECRETO
ILLUSTRIS ICTORUM ORDINIS,
IN ACADEMIA GIESSENSI
PRO DIGNITATE DOCTORALI

CONSEQUENDA,
PUBLICÆ

EXCELLENTISS. DNN. PROCERUM
DISQUISITIONI

AD D. NOV. MDCCXXV.

SUBMITTIT

**JOHANNES NICOLAUS
SCHEDELL**

MOENO-FRANCOFURTENSIS.

P 286.

GIESSÆ CATTORVM EX OFFICINA ACADEMICA VVLPIANA

